

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Opole, dnia 1 kwietnia 2025 r.

Poz. 812

UCHWAŁA NR 78/XII/2025 RADY MIEJSKIEJ W PRASZCE

z dnia 27 marca 2025 r.

w sprawie przyjęcia "Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Praszka na lata 2025-2028"

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz.U. z 2024 r., poz. 1465 z późn. zm.) w związku z art. 87 ust. 1, 3 i 4 ustaw z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 2024 r., poz. 1292), po uzyskaniu pozytywnej opinii Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Rada Miejska w Praszce uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się "Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Praszka na lata 2025-2028", który stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Praszki.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

Bogusław Łazik

Załącznik do uchwały Nr 78/XII/2025 Rady Miejskiej w Praszce z dnia 27 marca 2025 r.

**PROGRAM
OPIEKI NAD
ZABYTKAMI
G M I N Y
PRASZKA
NA LATA
2025 - 2028**

Autor:

mgr Halina Łabęcka

Opracowano w okresie:

L i s t o p a d 2024 r.

PRAWA AUTORSKIE ZASTRZEŻONE

SPIS TREŚCI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

1. Wprowadzenie	s. 3
2. Podstawy prawne opracowania wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami	s. 3
3. Charakterystyka uwarunkowań prawnych ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	s. 4
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	s. 6
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	s. 6
4.2. Międzynarodowe dokumenty programowe w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.	s. 7
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	s. 8
5.1. Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego	s. 8
5.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego	s. 8
5.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi w gminie	s. 9
5.4. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	s. 10
5.4.1. Zarys historii gminy	s. 10
5.4.2. Krajobraz kulturowy	s. 10
5.4.3. Zabytki nieruchome	s. 11
5.4.4. Zabytki ruchome	s. 11
5.4.5. Zabytki techniki	s. 11
5.4.6. Zabytki archeologiczne	s. 11
5.4.7. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej	s. 12
5.5. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	s. 13
5.6. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków	s. 16
5.6.1. Obiekty do wykreślenia z gminnej ewidencji zabytków	s. 16
5.6.2. Rozszerzenie spisu adresowego	s. 16
5.6.3. Zabytki archeologiczne	s. 16
5.6.4. Zabytki ruchome	s. 25
5.6.5. Zabytki techniki	s. 26
5.6.6. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej	s. 26
5.6.7. Strefy ochrony konserwatorskiej	s. 27
5.7. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	s. 31
6. Analiza szans i zagrożeń dziedzictwa kulturowego	s. 31
6.1. Ocena szans i zagrożeń dziedzictwa kulturowego gminy	s. 31
6.2. Uwarunkowania przyrodnicze	s. 32
6.3. Uwarunkowania historyczne	s. 33
7. Założenia programowe – misja, cele, priorytety i kierunki działań	s. 33
7.1. Kierunki działań proponowane w ramach realizacji przyjętych priorytetów	s. 34
7.2. Kierunki działań gminnego programu opieki nad zabytkami	s. 35
7.3. Zadania wynikające z programu opieki nad zabytkami	s. 37
8. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami	s. 38
9. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	s. 38
10. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków	s. 41

1. Wprowadzenie

Aktualny **Program opieki nad zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2020-2023** jest już czwartym z kolei (pierwszy obejmował lata 2007-2010). Zrealizowanie wielu zadań zaplanowanych w poprzednich edycjach, zmiany w systemie oraz konieczność opracowania nowej strategii dla Opolszczyzny spowodowały konieczność opracowania nowego dokumentu opartego na szczegółowej analizie danych dotyczących zasobów kulturowych i przyrodniczych województwa opolskiego.

Zawarta w **Programie** diagnoza weryfikuje zasób kulturowy i porównuje stan ochrony zabytków w poszczególnych powiatach i gminach. Równocześnie zwraca uwagę stałe poszerzanie pojęcia dziedzictwa kulturowego, obejmującego całość przestrzeni, rozumianej jako krajobraz kulturowy integrujący działania człowieka i przyrody i zwracającego coraz większą uwagę na kultywowanie odziedziczonej tradycji jako źródła regionalnej tożsamości. Ochrona dziedzictwa niematerialnego jest obecnie aktywnie wdrażana zarówno w całym kraju jak i na Opolszczyźnie.

Obecny **Program** koncentruje się na dążeniu do zachowania regionalnego dziedzictwa kulturowego we współpracy z różnymi podmiotami odpowiedzialnymi za ich wdrażanie, które umożliwiają efektywne i racjonalne korzystanie z zasobów różnym grupom odbiorców. Aby było to możliwe mieszkańcy muszą być świadomi wartości i znaczenia dziedzictwa kulturowego stąd konieczność edukacji i popularyzacji bogactwa regionalnych zasobów kulturowych ich poszanowania i zachowania dla przyszłych pokoleń.

W związku z tym, że nowy Program opieki nad zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2025-2028 jest jeszcze w przygotowaniu i będzie obowiązywał prawdopodobnie od lutego 2025 r., dlatego nowy Program opieki nad zabytkami Gminy Praszka na lata 2025-2028, jest przygotowywany na bazie obecnego, nadal obowiązującego Programu opieki nad zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2020-2023.

2. Podstawy prawne opracowania wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami.

Program opieki nad zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2020-2023 opracowano na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2018r., poz. 2067 z późniejszymi zmianami), ustawy z dnia 3 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2019r., poz. 5121) oraz rozporządzenie Ministra Kultury z 26 maja 2011r. w sprawie zasady prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz (Dz. U. 2011r. nr 113 poz. 661).

Ustawa określa w art. 87 zakres i tryb przyjmowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami oraz monitorowania ich realizacji. Obowiązek sporządzania ich spoczywa na samorządach wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Gminny program opieki nad zabytkami podlega uchwaleniu przez radę gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Program ten jest ogłaszany w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa również zasadnicze cele programowe opieki nad zabytkami:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;

- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Ustawa ta w art. 4 nakłada na organy administracji publicznej **obowiązek**:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowania i utrzymania,
- zapobiegania zagrożeniom powodującym uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremniania niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- kontroli stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- uwzględniania zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Ponadto ustawa w art. 19 określa status rejestru zabytków oraz ewidencję zabytków w planowaniu przestrzennym i ustalaniu lokalizacji inwestycji. Gminne ewidencje zabytków oraz programy opieki nad zabytkami stały się instrumentem prawnej ochrony obiektów i obszarów zabytkowych. Natomiast w art. 77 ustawa reguluje zasady i tryb udzielania dotacji na remonty obiektów zabytkowych.

Ustawa z dnia 3 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa w art. 11, ust. 1 określa zobowiązania samorządu województwa, polegające na konieczności opracowania strategii rozwoju województwa, uwzględniającej m. in.:

- pielęgnowanie polskości oraz kształtowanie świadomości obywatelskiej i kulturowej a także tożsamości lokalnej,
- zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego dla przyszłych pokoleń,
- kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

3. Charakterystyka uwarunkowań prawnych ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.

Samorząd województwa, zgodnie z art.5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, jest zobowiązany do opieki nad zabytkami, do których posiada tytuł prawny. Ta opieka polega na zapewnieniu warunków do:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i prac budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku i jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowanie i upowszechnianie wiedzy o zabytku i jego znaczeniu.

Ustawa precyzuje pojęcie zabytku jako nieruchomości lub rzeczy ruchomej, ich części lub zespołu, będącego dziełem człowieka lub związanego z jego działalnością i stanowiącego świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Rozdział pierwszy odnosi się do działań administracji publicznej w zakresie ochrony

zabytków. Są to:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych finansowych w celu trwałego zachowania zabytków oraz ich zagospodarowania i utrzymania,
- zapobieganie zagrożeniom, które mogłyby spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków lub uwzględnianie zadań ochronnych przy planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i kształtowaniu środowiska.

Kolejne rozdziały poświęcone są takim kwestiom jak:

- formy i sposób ochrony zabytków,
- zagospodarowanie zabytków,
- prowadzenie badań, prac i robót oraz innych działań przy zabytkach,
- nadzór konserwatorski,
- zasady finansowania opieki nad zabytkami,
- krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych,
- społeczni opiekunowie zabytków.

Istotną zmianą, wprowadzoną do powyższej ustawy w 2017 r., jest umożliwienie finansowania prac konserwatorskich i robót budowlanych, przez jednostki samorządu terytorialnego, zabytków nie tylko wpisanych do rejestru lecz także ujętych w gminnej ewidencji zabytków oraz powołanie Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków. NFOZ jest państwowym funduszem celowym przeznaczonym na ratowanie zniszczonych lub uszkodzonych zabytków m.in. w wyniku powodzi lub pożarów.

Ustawę z 2003 r. o ochronie i opiece nad zabytkami uzupełniają akty wykonawcze - **Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego** - dotyczące poszczególnych zagadnień, do najważniejszych z nich należą:

- Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011 r. nr 113, poz. 661) oraz Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 roku zmieniające powyższe z 2011 r. (Dz. U. 2019 r., poz. 1886),
- Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 roku w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru lub na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. 2018, poz. 1609),
- Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 roku w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. 2017r., poz. 1674),
- Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 25 sierpnia 2004 roku w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. 2004r., nr 212, poz. 2153),
- Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 12 maja 2004 roku w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. 2004r., nr 124, poz. 1304).

Dla realizacji ochrony zabytków zasadnicze znaczenie ma całokształt przepisów dotyczących poszczególnych składników przestrzeni oraz poszczególnych rodzajów działań. Bowiem każda z tych ustaw normuje zasady postępowania dotyczące obiektów i stref zabytkowych.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym określa zadania z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. W planowaniu przestrzennym konieczne są działania na rzecz ładu przestrzennego. Ustawa zobowiązuje organy samorządu województwa do sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego województwa oraz audytu krajobrazowego. Przy sporządzaniu tego planu określa się przede

wszystkim system obszarów chronionych a także strategię rozwoju województwa i wnioski z audytu krajobrazowego.

Obowiązek wykonywania audytów krajobrazowych wprowadzono **ustawą z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu** (Dz. U. 2015r., poz. 774 z późniejszymi zmianami). Audyt krajobrazowy określa krajobrazy występujące w danym województwie i lokalizację krajobrazów priorytetowych, wskazuje też zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazów i wewnątrz obszarów lub obiektów. Przedstawia też rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania ochrony krajobrazów.

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

4.1.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury w latach 2004-2020

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury dotyczy tylko częściowo Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego, gdyż została opracowana na lata 2004-2020. Celem zaktualizowanej **Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020** jest zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, warunkującej tożsamość narodową oraz zapewniającą ciągłość tradycji i rozwój Regionów.

Zasadniczym programem operacyjnym jest „dziedzictwo kulturowe” realizowane w ramach dwóch priorytetów:

- rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych,
- rozwój kolekcji muzealnych.

Celem rewaloryzacji zabytków jest poprawa ich stanu zachowania, zwiększenie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego i ich roli w rozwoju turystyki, kompleksowa rewaloryzacja zabytków i poprawa warunków w zakresie ochrony i dokumentacji zabytków oraz zabezpieczanie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieży i nielegalnym wywozem zagranicę. Rozwój kolekcji muzealnych jest związany z zakupem, konserwacją i digitalizacją muzealiów.

4.1.2. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Działania wskazane w Strategii Rozwoju wspierają zaangażowanie obywatelskie, zachęcają do współpracy i wzmacniają kreatywność Polaków. Celem Strategii Rozwoju jest efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego, na którą składają się dwa priorytety:

- wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej,
- wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno – gospodarczym.

Priorytet wzmocnienia roli kultury w budowaniu spójności społecznej obejmuje taki kierunek działań jak:

- tworzenie warunków wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym,
- ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu,
- digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.

Priorytet wzmocnienia znaczenia kultury w rozwoju społeczno – gospodarczym dotyczy następujących kierunków działań:

- rozwijanie współpracy między instytucjami kultury, oświaty, nauki, organizacjami społecznymi i podmiotami prywatnymi,
- rozwój infrastruktury kultury zwiększenie efektywności działania instytucji kultury i państwowych jednostek budżetowych zajmujących się kulturą,

- rozwój systemu wsparcia dla sektora kreatywnego i wspieranie przedsiębiorczości w kulturze,
- rozwój kształcenia artystycznego i systemu wspierania talentów,
- wzmocnienie promocji kultury polskiej zagranicą.

4.1.3. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w art. 84 zobowiązuje ministra do spraw kultury do przygotowania, przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków, projektu krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na 4 lata, uchwalonego przez Radę Ministrów. **Krajowy Program** określa cele, kierunki działań i zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz warunki, sposób finansowania i harmonogram realizacji planowanych działań.

Głównym celem ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na 4 lata, uchwalonego przez Radę Ministrów, **Krajowego Programu** na lata 2019-2022, jest **stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami**. Cel główny jest podzielony na 3 cele, a każdy z celów zawiera kierunki działań.

Cel 1: Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym.
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym.

Cel 2: Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.

Cel 3: Budowanie świadomości społecznej i wartości dziedzictwa kulturowego

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości.
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

4.2. Międzynarodowe dokumenty programowe w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami powinien być spójny nie tylko z ustawami krajowymi lecz i międzynarodowymi. Wśród nich najważniejsze są następujące konwencje i zalecenia:

- Konwencja o ochronie dóbr kultury w razie konfliktu zbrojnego, Haga 1954 wraz z I i II (1954 i 1999) Protokołem,
- Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Zabytków i Miejsc Zabytkowych tzw. Karta Wenecka przyjęta przez II Międzynarodowy Kongres Architektów i Techników Zabytków, Wenecja 1964,
- Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, Paryż 1972,
- Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Architektonicznego Europy, Grenada 1985,
- Międzynarodowa Karta Ochrony Miast Historycznych ICOMOS, Toledo-Waszyngton 1987,
- Europejska Konwencja Krajobrazowa, Florencja 2000,
- Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, Paryż 2003,
- Konwencja w sprawie ochrony i promocji różnorodności form wyrazu kulturowego, Paryż 2005,
- Zalecenia UNESCO w sprawie historycznego krajobrazu miejskiego, przyjęte na 35 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w 2011 r.

W sytuacji znaczących zmian w strategicznych celach polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostaną one wprowadzone do niniejszego Programu dodatkowym aneksem.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa narodowego

5.1. Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego

Obecnie, do końca 2020 r., obowiązuje Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r., uchwalona w 2012 r. (Uchwała nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 **grudnia** 2012 r.). Strategia ta służy osiągnięciu w 2020 r. następującej wizji Opolszczyzny:

- wielokulturowego regionu, w którym na pierwszym miejscu są jej mieszkańcy, wykształceni, otwarci na zmianę, wiedzę i innowacje oraz aktywni na rynku pracy i poza nim,
- przyjaznego środowiska życia jego mieszkańców, rodzin, przedsiębiorców i innych działaczy społeczno-gospodarczych,
- województwa z atrakcyjną ofertą rynku pracy, edukacyjną, kulturalną i gospodarczą zachęcającą do wyboru tego regionu jako miejsca do zamieszkania, wypoczynku, inwestycji i rozwoju działalności innowacyjnej.

Równocześnie już w 2018 r. rozpoczęto prace nad strategią województwa opolskiego do 2030 r. Aktualnie trwają prace analityczno – diagnostyczne.

5.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego wskazuje uwarunkowania, cele, kierunki i zasady rozwoju przestrzennego lecz nie określa harmonogramu realizacji tych zadań. Strategicznym celem polityki przestrzennej jest kształtowanie struktury przestrzennej, która umożliwi wykorzystanie jego zróżnicowanych terytorialnie potencjałów, zapewni konkurencyjność w stosunku do zewnętrznego otoczenia i wyeliminuje niekorzystne różnice w życiu wewnątrz regionu.

Wśród szczegółowych zasad gospodarowania przestrzenią można wskazać następujące:

- **zasada budująca tożsamość regionalną poprzez zachowanie dziedzictwa kulturowego**, polegająca na pielęgnowaniu tradycji kulturowych regionu, dbaniu o materialną spuściznę historyczną, eksponowaniu krajobrazu kulturowego i przyrodniczego oraz zacieśnianiu więzi społeczności lokalnych.

Aktualne kierunki polityki przestrzennej w zakresie dziedzictwa kulturowego obejmują:

- zachowanie ciągłości dziedzictwa regionalnego,
- umiejętne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego,
- kształtowanie tożsamości regionalnej i budowanie klimatu społecznej akceptacji dla ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.

Do realizacji tych kierunków wytypowano następujące zasady:

- poszanowania dla wartości zasobu kulturowego struktur zurbanizowanych,
- podporządkowania działań inwestycyjnych, w historycznych terenach zurbanizowanych i ich otoczeniu, ochronie wartości zasobu i jego ekspozycji,
- harmonizowania zabudowy i zagospodarowania w otoczeniu obiektów zachowanego dziedzictwa kulturowego z cechami architektoniczno-urbanistycznymi tych obiektów,
- porządkowania zabytkowych struktur urbanistycznych i ruralistycznych,
- zwiększania dostępności do zabytków dla mieszkańców, turystów i inwestorów,
- podnoszenia świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej.
- **zasada prowadzenia polityki kształtowania atrakcyjności turystycznej przestrzeni województwa** wskazuje na zasadę ochrony i racjonalnego wykorzystania zasobów

przyrodniczo-krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego. Główne działania w ochronie dziedzictwa kulturowego powinny skupić się na:

- kontynuacji rewitalizacji historycznych zespołów staromiejskich i układów wiejskich,
- odnowie zabytkowych zespołów z zaadaptowaniem do nowych funkcji,
- rozwoju nowych form obszarowej ochrony krajobrazu kulturowego, w tym pomników historii i parków kulturowych.

Polityka województwa jest skierowana do obszarów o cennych walorach krajobrazu i dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej, miast i miejscowości z cennymi układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zabytkami. W ramach polityki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej ustalono następujące kierunki działań w zagospodarowaniu przestrzennym:

- **zachowanie ciągłości dziedzictwa regionalnego**
- **umiejętne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego.**

Strategiczne cele polityki przestrzennej Województwa Opolskiego, wskazujące uwarunkowania, cele, kierunki i zasady rozwoju przestrzennego nie określały harmonogramu ich realizacji. Zostały nakreślone dalekosiężnie, dlatego z pewnością nie ulegną zmianom w kolejnym Programie, lecz będą nadal kontynuowane.

5.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami programowymi wykonanymi w gminie

Instrumentem kształtowania polityki przestrzennej gminy, przy uwzględnieniu uwarunkowań wynikających z ochrony dziedzictwa kulturalnego, jest nadal „**Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Praszka**” przyjęty uchwałą nr 168/XVII/2000 Rady Miejskiej w Praszce z dnia 27.06.2000 r. oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Dla następujących miejscowości gminy Praszka zostały opracowane **miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego** (opublikowane w Dzienniku Urzędowym woj. opolskiego z dnia 25.06.2008 r., nr 44 poz.1564):

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ul. Głównej i Projektowanej w Przedmościu, stanowiący załącznik nr 1 do Uchwały Rady Miejskiej w Praszce nr 156/XVI/2008 z 28.04.2008 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ulic Mickiewicza i Kolorowej w Praszce, stanowiący załącznik nr 1 do Uchwały Rady Miejskiej w Praszce nr 157/XVI/2008 z 28.04.2008 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ul. Skłodowskiej w Praszce, stanowiący załącznik nr 1 do Uchwały Rady Miejskiej w Praszce nr 158/XVI/2008 z 28.04.2008 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie zabudowy jednorodzinnej we Wierzbiu, stanowiący załącznik nr 1 do Uchwały Rady Miejskiej w Praszce nr 159/XVI/2008 z 28.04.2008 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów przemysłowo – usługowych położonych w obrębie miasta Praszki i w obrębie Kowale, stanowiący załącznik do Uchwały Rady Miejskiej w Praszce nr 233/XXX/2017 z 18.10.2017 r.

W 2016 r. przyjęto uchwałę nr 104/XV/2016 (przyjętą przez Radę Miejską dnia 31.03.2016 r.) „**Strategię rozwoju Gminy Praszka na lata 2015 – 2025**”. Zakłada ona następujące cele strategiczne:

1. Zwiększenie poziomu partycypacji i zaangażowania społecznego oraz wzmacnianie tożsamości regionalnej.

2. Wzrost przedsiębiorczości i zatrudnienia oraz innowacyjności w rolnictwie i sektorze przedsiębiorczości.
3. Podniesienie poziomu dostępności i jakości usług edukacyjnych, zdrowotnych i włączenia społecznego.
4. Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości infrastruktury publicznej i poszanowanie potrzeb środowiska naturalnego.
5. Wzrost efektywności zarządzania w samorządzie lokalnym oraz rozwój współpracy z otoczeniem.

Strategia Rozwoju Gminy Praszka na lata 2015–2025 wpisuje się w logikę interwencji Strategii Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo na poziomie:

1. Obszaru strategicznego I: Sprawne i efektywne państwo – poprzez wdrażanie działań zapewniających ład administracyjny, działań prowadzących do rozwoju kapitału społecznego oraz zwiększenie efektywności instytucji publicznych, w tym poprzez e-usługi i zwiększenie partycypacji społecznej.
2. Obszaru strategicznego II: Konkurencyjna gospodarka – poprzez rozwój kapitału ludzkiego, w tym w zakresie kompetencji kluczowych na rynku pracy; zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i środowiska, w tym poprzez zwiększenie wykorzystania OZE, wzrost wydajności i zwiększenie innowacyjności gospodarki oraz silniejsze wykorzystanie technologii cyfrowych.
3. Obszaru strategicznego III: Spójność społeczna i terytorialna – poprzez zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych, zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych oraz podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych.

5.4. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy

5.4.1. Zarys historii gminy

Zarys historii gminy, obejmujący obecne miasto Praszka wraz z 16 sołectwami został szczegółowo przedstawiony w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Praszka”.

5.4.2. Krajobraz kulturowy

Dziedzictwo kulturowe to ogół dorobku społeczeństwa w zakresie nauki, sztuki, architektury, oświaty, techniki, wytworzonego w trakcie jego historycznego rozwoju i przekazywanego z pokolenia na pokolenie. Składa się nań zasób rzeczy nieruchomych i ruchomych wraz ze związanymi z nim wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi, mającymi znaczenie dla tożsamości i ciągłości rozwoju politycznego, społecznego i kulturalnego, dowodzenia prawd i upamiętniania wydarzeń historycznych, kultywowania poczucia piękna i wspólnoty cywilizacyjnej.

Dziedzictwo kulturowe stanowi dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, jak również dorobek naszych czasów. Najczęściej utożsamiane jest z architekturą i sztuką, jednak formy gospodarowania (np. sposoby uprawy roli), obyczaje towarzyskie, kulinaria i wiele innych przejawów życia i rozwoju społeczności stanowią również elementy dziedzictwa kulturowego.

Ze względu na szczególną wagę przypisywaną ochronie dziedzictwa kulturowego, uzyskała ona swoje umocowanie prawne, mające odzwierciedlenie również w regulacjach dotyczących opracowywania dokumentów z zakresu planowania przestrzennego. Ustawa

o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w art. 10 stanowi, że w studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Zgodnie z art. 19 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w studium uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
- 3) parków kulturowych.

Do zabytków nieruchomych, zgodnie z art. 6 ustawy o ochronie zabytków, zalicza się w szczególności:

- krajobrazy kulturowe,
- układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane,
- dzieła architektury i budownictwa,
- dzieła budownictwa obronnego,
- obiekty techniki, a zwłaszcza kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe,
- cmentarze,
- parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni,
- miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Do zabytków archeologicznych, zalicza się: pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska i kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

5.4.3. Zabytki nieruchome

Na terenie gminy Praszka znajduje się zespół zabytków nieruchomych, liczący łącznie 108 obiektów, ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków, w tym 5 obiektów architektury i budownictwa, równocześnie wpisanych do Rejestru Zabytków województwa opolskiego.

5.4.4. Zabytki ruchome

Na terenie gminy Praszka znajduje się 5 zabytków ruchomych, w tym 2 w Gminnej Ewidencji Zabytków oraz 2 zabytki wpisane do Rejestru Zabytków Ruchomych województwa opolskiego.

5.4.5. Zabytki techniki

Na terenie gminy Praszka znajduje się 1 nieruchomy zabytek technik (kolejowa wieża ciśnień) oraz 1 zabytek ruchomy techniki (parowóz z wagonem), oba są ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków.

5.4.6. Zabytki archeologiczne

Na terenie gminy Praszka znajduje się 205 stanowisk archeologicznych, w tym 3 stanowiska są wpisane do Rejestru Zabytków Archeologicznych województwa opolskiego.

5.4.7. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej

Na terenie gminy Praszka znajduje się 6 zabytkowych układów zieleni kształtowanej, w tym 3 układy (cmentarze), są wpisane do Rejestru Zabytków województwa opolskiego.

5.4. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Obiekty, zespoły i założenia urbanistyczne wpisane do Rejestru Zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z ustawy z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzenia Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661). Rygory te obowiązują niezależnie od położenia obiektu w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej lub poza strefami. Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia opolskiego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 27.07.2011 w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych precyzuje wymagania względem osób prowadzących prace przy obiektach zabytkowych oraz tryb postępowania. Rozporządzenie określa tryb i sposób wydawania pozwoleń, w tym szczegółowe wymagania, jakim powinien odpowiadać wniosek i pozwolenie na prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, robót budowlanych w otoczeniu zabytku, badań archeologicznych, poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych w zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.

Rozporządzenie ponadto określa wymagane kwalifikacje jakie powinny posiadać osoby uprawnione do prowadzenia prac konserwatorskich badań architektonicznych lub archeologicznych, dodatkowe wymagania, jakie powinny spełniać osoby kierujące robotami budowlanymi, sposób potwierdzania posiadanych kwalifikacji i dodatkowych wymagań, standardy dotyczące dokumentacji prowadzonych prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych.

Na terenie gminy Praszka znajduje się 5 obiektów architektury i budownictwa, które są wpisane do Rejestru Zabytków:

1. Praszka – synagoga, ul. Piłsudskiego 27, 1 połowa XIX w. - wpisana do Rejestru Zabytków pod poz. 524-XI-64 decyzją z dnia 1.03.1950 r., nr 312/67 z dnia 30.12.1967 r. oraz nr 223/76
2. Kowale - kościół parafialny p.w. św. Wojciecha, 1833-34 r. - wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 944/67 z dnia 30.12.1967 r. i nr 208/76 oraz
3. Kowale - dzwonnica przy kościele parafialnym, 1833-34 r. - wpisana do Rejestru Zabytków pod poz. 945/67 z dnia 30.12.1967 r. oraz nr 208/76
4. Wierzbie - kościół parafialny p.w. św. Leonarda XVI, XVIII w. - wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 974/67 z dnia 30. 12. 1967 r. oraz nr 237/76.
5. Praszka - dom, Plac Grunwaldzki 26 - początek XX w. - wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 217/2014 z dnia 15.04.2014 r.

W Gminie Praszka znajdują się 2 zabytki ruchome wpisane do Rejestru Zabytków Ruchomych:

1. Nagrobek Leona Dobrowolskiego z 1862 r. na cmentarzu rzymsko-katolickim w Praszce - wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. Ks.B.t.II-91/07 z 12.II.2007.
2. Wyposażenie kościoła parafialnego rzymsko – katolickiego p.w. św. Leonarda - wpisane do Rejestru Zabytków pod poz. Ks.B.t.IV-398/1-10/2020 z 2020.

W Gminie Praszka znajdują się 3 zabytkowe stanowiska archeologiczne wpisane do Rejestru Zabytków:

1. Kowale - stan. nr 8 - średniowieczny gródek stożkowaty - wpisany do Rejestru Zabytków pod nr Ks. Aa 2/98
2. Kowale - stan. nr 28 - osada produkcyjna? - wielokulturowa - wpisana do Rejestru Zabytków pod nr Ks. A /282
3. Przedmość - stan. nr 1 - cmentarzysko wielokulturowe - wpisane do Rejestru Zabytków pod nr Ks. A /329.

W obrębie Gminy Praszka znajdują się 3 zabytkowe układy zieleni kształtowanej w postaci cmentarzy parafialnych:

1. Praszka – cmentarz parafialny rzymsko-katolicki – ul. Kaliska, lata 20-te XIX w. – wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. A/501/89 decyzją z dnia 2. 11. 1989 r.
2. Praszka – cmentarz żydowski – Al. Kard. Wyszyńskiego, ok poł. XIX w. - wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. A/500/89 decyzją z dnia 2. 11. 1989 r.
3. Przedmość – cmentarz parafialny rzymsko katolicki, 1920 r. - wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. A/503/89 z dnia 2. 11. 1989 r.

5.6. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków

Zgodnie z art. 21 z ustawy z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzenia Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków „ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”. Ewidencją zostają objęte zespoły o istotnych, lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych. Obowiązek prowadzenia Gminnej Ewidencji Zabytków nieruchomości spoczywa na burmistrze miasta i gminy (art. 22 pkt. 4 ustawy z 23.7.2003).

Gmina Praszka posiada Ewidencję, która zgodnie z wymogami jest zbiorem kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych równocześnie w wojewódzką ewidencją zabytków. Gminna Ewidencja nie jest dokumentem zamkniętym, winna być uzupełniana i weryfikowana. Jej zmiany nie powodują nieważności ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz gminnego programu opieki nad zabytkami.

Na terenie gminy Praszka Ewidencją objęto 108 obiektów zabytkowych.

ZABYTKI MIASTA PRASZKA

1. Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia MNP, ul. Senatorska
2. Dawna synagoga, ob. MDK, ul. Piłsudskiego 27
3. Kapliczka p.w. św. Jana Nepomucena, ul. Kaliska, koło nr 19
4. Kapliczka przydrożna, ul. 3 Maja
5. Cmentarz parafialny rzymsko – katolicki, ul. Kaliska
6. Ogrodzenie cmentarza parafialnego rzymsko - katolickiego
7. Pomnik ku czci bohaterów powstań i II wojny światowej na cmentarzu parafialnym
8. Nagrobek architektoniczny Leona Dobrowolskiego z 1862 r. na cmentarzu parafialnym
9. Cmentarz żydowski, ul. Wyszyńskiego
10. Pomnik ku czci Żydów wymordowanych w 1942 r. na cmentarzu żydowskim
11. Dawna stacja kolejowa PKP, ul. Słoneczna 2
12. Kolejowa wieża ciśnień, ul. Słoneczna, za nr 6
13. Dwa domy kolejowe w zespole stacji PKP, ul. Słoneczna 4 i 6
14. Park miejski ze studnią i pomnikiem, Rynek
15. Plac Grunwaldzki 1 - dom

16. Plac Grunwaldzki 2 - dom
17. Plac Grunwaldzki 3 - dom
18. Plac Grunwaldzki 4 - dom
19. Plac Grunwaldzki 5 - dom
20. Plac Grunwaldzki 6 - dom
21. Plac Grunwaldzki 7 - dom
22. Plac Grunwaldzki 8 - dom, ob. klasztor Sióstr Służebniczek Felicjanek
23. Plac Grunwaldzki 9 - dom
24. Plac Grunwaldzki 10 - dom
25. Plac Grunwaldzki 11 - dom
26. Plac Grunwaldzki 12 - dom
27. Plac Grunwaldzki 13 - Urząd Miasta i Gminy
28. Plac Grunwaldzki 14 - dom
29. Plac Grunwaldzki 15 - Muzeum i Biblioteka
30. Plac Grunwaldzki 16 - dom
31. Plac Grunwaldzki 17 - dom
32. Plac Grunwaldzki 18 - dom
33. Plac Grunwaldzki 19 - dom
34. Plac Grunwaldzki 20 - dom
35. Plac Grunwaldzki 21 - dom
36. Plac Grunwaldzki 22 - dom
37. Plac Grunwaldzki 23, 23 A - dom
38. Plac Grunwaldzki 24 - dom
39. Plac Grunwaldzki 25 - dom
40. Plac Grunwaldzki 26 - dom
41. Plac Grunwaldzki 27 - dom
42. Ul. Prusa 4 - dom
43. Ul. Senatorska 5 - dom
44. Ul. Senatorska 15 - dom
45. Ul. Senatorska 17 - dom
46. Ul. Senatorska 24 - dom
47. Ul. Senatorska 34 - dom
48. Ul. Słowackiego 11 - dom
49. Ul. Warszawska 2 - dom
50. Ul. Warszawska 6 - dom
51. Dawna strażnica wojsk rosyjskich, ob. szkoła podstawowa nr 3, ul. Fabryczna 16
52. Dawna cerkiew i koszary wojsk rosyjskich, ob. sala gimnastyczna szkoły podstawowej nr 3, ul. Fabryczna 16
53. Parowóz z wagonem osobowym, ul. Piłsudskiego / Kościuszki

ALEKSANDRÓW

54. Dom, nr 1
55. Stodoła, koło nr 7
56. Dawna szkoła, ob. siedziba Rady Sołeckiej, nr 8
57. Dom, nr 10
58. Dom i budynek gospodarczy, nr 14
59. Dom, nr 16
60. Dom i budynek gospodarczy, nr 18

BRZYZINY

61. Dawna szkoła, ob. dom, nr 88

GANA

- 62. Dom, nr 40
- 63. Dom, nr 136

KOWALE

- 64. Kościół parafialny p.w. św. Wojciecha
- 65. Dzwonnica przy kościele parafialnym
- 66. Kapliczka przydrożna, ul. Ożarowska, koło nr 91-93
- 67. Dawna remiza strażacka, ul. Ożarowska, koło nr 77
- 68. Dawna gospoda, ob. sklep, ul. Ożarowska, nr 79
- 69. Dom, ul. Ożarowska, nr 8
- 70. Dom, ul. Ożarowska, nr 116
- 71. Dom, ul. Wieluńska 133
- 72. Średniowieczny gródek stożkowaty, koło ul. J.P.II / Ożarowska
- 73. Aleja parkowa, ul. Ożarowska, za nr 2

PRZEDMOŚĆ

- 74. Kościół parafialny p.w. św. Jadwigi Śląskiej, ul. Równoległa
- 75. Dzwonnica przy kościele parafialnym
- 76. Cmentarz parafialny rzymsko – katolicki, ul. Sportowa
- 77. Przedmość, cmentarz parafialny, ul. Sportowa – grób żołnierza z okresu I wojny światowej z 1918 r.
- 78. Dom i stodoła, ul. Brzozowa 9
- 79. Dom, ul. Wrzosowa 2
- 80. Dom i budynek gospodarczy, ul. Główna 30
- 81. Dom, ul. Główna 62
- 82. Dom, ul. Równoległa 15
- 83. Dom, ul. Równoległa 24
- 84. Dom, ul. Równoległa 38
- 85. Dom, ul. Równoległa 53
- 86. Dom, ul. Równoległa 66
- 87. Dom, ul. Równoległa 68
- 88. Dom, ul. Równoległa 71

MARKI

- 89. Leśniczówka

SÓLTYSY

- 90. Dom, nr 15
- 91. Dom, nr 19

STROJEC

- 92. Kaplica rzymsko-katolicka p.w. św. Katarzyny, ul. Długa
- 93. Gorzelnia w dawnym zespole folwarcznym, ul. Ogrodowa
- 94. Obora w dawnym zespole folwarcznym, ul. Ogrodowa
- 95. Stajnia w dawnym zespole folwarcznym, ul. Częstochowska 101
- 96. Dom, ul. Częstochowska 83
- 97. Dom, ul. Słoneczna 20
- 98. Dawna rządcówka Potockiego, ul. Stanisławka 4

SZYSZKÓW

- 99. Kaplica rzymsko-katolicka p.w. św. Jana Nepomucena

WIERZBIE

- 100. Kościół parafialny p.w. św. Leonarda Opata
- 101. Dzwonnica przy kościele parafialnym
- 102. Ogrodzenie zespołu kościelnego
- 103. Dawna plebania, nr 45
- 104. Cmentarz parafialny rzymsko - katolicki
- 105. Dom, nr 63
- 106. Dom, nr 66
- 107. Dom, nr 154

WYGIELDÓW

- 108. Dom, nr 10.

5.6.1. Obiekty do wykreślenia z Gminnej Ewidencji Zabytków

Aktualnie do wykreślenia kwalifikuje się następujące obiekty:

- Przedmość, ul. Równoległa 27 – dom przebudowany z utratą cech zabytkowych
- Przedmość, ul. Równoległa 15 – dom opuszczony, w bardzo złym stanie technicznym, grożący zawaleniem ze względu na zniszczoną więźbę dachową.

Dla tych obiektów zostaną sporządzone wnioski o ich wykreślenie i po akceptacji przez Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków obiekty te będą wykreślone z Gminnej Ewidencji Zabytków.

5.6.2. Rozszerzenie Gminnej Ewidencji Zabytków

W ramach aktualizacji Gminnej Ewidencji Zabytków proponuje się jej rozszerzenie o zabytkowe układy ruralistyczne dla następujących miejscowości: Aleksandrów, Brzeziny, Gana, Kowale, Przedmość, Sołtysy, Strojec, Wierzbie. Dla tych wsi zostaną wykonane karty GEZ omawiające ich zabytkowe wartości.

5.6.3. Zabytki archeologiczne

Szczegółowe przepisy ochrony zabytków archeologicznych, zawarte zostały w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku (Dz. U. z 2003 r., Nr 152 poz. 1568 z późniejszymi zmianami) i w Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 czerwca 2004 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych (Dz. U. Nr 162, poz.1568). Zasady ochrony konserwatorskiej w zakresie archeologii dotyczą głównie archeologicznych zabytków nieruchomych.

Celem ochrony **stanowiska archeologicznego**, jako zabytku nieruchomego, jest zachowanie reliktyw znajdujących się pod warstwą orną. Tak zlokalizowany zabytek archeologiczny narażony jest bowiem na ciągłe niszczenie (np. głęboka orka) lub jednorazowe zniszczenie (np. inwestycja ziemna). Dlatego przepisy w/w ustawy i w/w rozporządzenia określają zasady prowadzenia działań ziemnych (inwestycyjnych) w obszarze stanowisk archeologicznych oraz w ich bezpośrednim otoczeniu. Przede wszystkim zasady te muszą być uwzględnione w mpzp czyli w dokumentach prawa miejscowego.

Projekty inwestycji winny być opiniowane lub uzgadniane z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Jeżeli tego wymagają przepisy musi być wydane inwestorowi

pozwolenie konserwatorskie na prace ziemne, a archeologowi prowadzącemu nadzór pozwolenie na badania archeologiczne.

W obszarach stanowisk archeologicznych i w ich bezpośrednim otoczeniu można wykonywać wszystkie prace ziemne pod warunkiem prowadzenia nadzoru archeologicznego i ratowniczych badań wykopaliskowych.

W myśl przepisów w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochroną konserwatorską objęte są wszystkie stanowiska archeologiczne zlokalizowane na obszarze gminy Praszka.

Stanowiska archeologiczne objęte Archeologicznym Zdjęciem Polski.

W obrębie Gminy Praszka znanych jest 205 stanowisk ujętych w wojewódzkiej ewidencji stanowisk archeologicznych, w tym 3 stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków województwa opolskiego. Wszystkie chronione są zgodnie z prawem miejscowym.

Poniżej w układzie tabelarycznym podane są wszystkie stanowiska archeologiczne znajdujące się na terenie Gminy Praszka. Wymienione są w kolejności numeracji stanowisk w obrębie miejscowości z określeniem ich lokalizacji według numeracji działek z Ewidencji Gruntów. Część stanowisk nie posiada określonej lokalizacji, pozwalającej na umiejscowienie danego stanowiska, jednak znajdują się one w Ewidencji Zabytków Archeologicznych prowadzonej przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu.

L.p.	Miejscowość	Nr st. w mie	Typ stanowiska - funkcja	Chronologia - kultura Nr rejestru zabytków	Lokalizacja
1.	Brzeziny	1	Punkt osadniczy	średniowiecze	Dz. Gr. nr 67
2.	Kiczmachów	1	Ślad osadnictwa, osada	neolit?, pradzieje, XIV- XV w.	Ok. 700 m na E od stacji kolej. Kowale
3.	Kiczmachów	2	Osada	XIV-XV w	Ok. 700 m na E od pkt wysokościowego 199,1
4.	Kik	1	Osada, ślad osadnictwa	kult. przeworska (okres wpływów rzymskich), XIV-XV w, pradzieje	Ok. 650 m na NW od pkt. wysokościowego 190,9
5.	Kik	2	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 500 m na NW od pkt wysokoś. 190,9
6.	Kik	3	Osada	XIV-XV w.	Ok. 350 m na NW od pkt wysokoś. 190,9
7.	Kik	4	Ślad osadnictwa	kultura łużycka (epoka brązu)	Ok. 350 m na N od pkt wysokościowego 190,9
8.	Kik	5	Osada	XIV-XV w.	Ok. 200 na W od pkt wysokościowego 190,9
9.	Kik	6	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Przy punkcie wysokoś- ciowym 190,9
10.	Kik	7	Ślad osadnictwa, osada	kultura łużycka (epoka brązu), XIV-XV w	Ok. 150 m na E od pkt wysokościowego 179,6
11.	Kik	8	Osada	kultura łużycka (epoka brązu, XIV-XV w.	Ok. 350 m na S od pkt wysokościowego 190,9
12.	Kik	9	Osada	XIV-XV w.	Ok. 500 m na SE od pkt wysokoś. 190,9

13.	Kik	10	Osada	XIV w.	Ok. 650 m na SW od pkt wysokość. 195,1
14.	Kik	11	Ślad osadnictwa	epoka kamienia, kultura łużycka (epoka brązu)	Ok. 750 m na SE od pkt wysokość. 190,9
15.	Kik	12	Ślad osadnictwa	pradzieje, wczesne średniow., XIV-XV w.	Ok. 100 m na W od drogi Kik - Wróblew
16.	Kik	13	Osada	kultura łużycka (III-IV okres epoki brązu)	Ok. 200 m na E od drogi Kik - Wróblew
17.	Kowale	1	Skarb	kultura łużycka	Ok. 350 m na W od krzyża stoj. na pocz. wsi
18.	Kowale	2	Cmentarzysko?	kultura łużycka	Brak lokalizacji
19.	Kowale	3	Skarb	po 1663 r.	Brak lokalizacji
20.	Kowale	4	Ślad osadnictwa	średniowiecze	Dz. Gr. nr 114/14
21.	Kowale	5	Ślad osadnictwa	póź. średniow, nowożyt.	Dz. Gr. nr 111, 184/4
22.	Kowale	6	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w	Dz. Gr. nr 114/8, 114/9
23.	Kowale	7	Osada, ślad osadnictwa	średniowiecze, pradzieje	Dz. Gr. nr 144/44, 114/36, 115
24.	Kowale	8	Gródek	średniowiecze	Dz. Gr. nr 114/36, 114/37 Ks. Aa 2/89
25.	Kowale	9	Osada hutnicza, ślad osadnictwa	kult. przewor. (okr. wpł. rzym.) wczes. średniow, średniowiecze, pradzieje	Dz. Gr. nr 114/3, 114/6
26.	Kowale	10	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w	Dz. Gr. nr 200, 201, 202, 203
27.	Kowale	11	Ślad osadnictwa	póź. średniow, nowożyt.	Dz. Gr. nr 283, 284/2
28.	Kowale	12	Osada, ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w	Ok. 200 m na E od szkoły w Kowalach
29.	Kowale	13	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV	Dz. Gr. nr 221, 222
30.	Kowale	14	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w	Ok. 400 m na NE od szkoły w Kowalach
31.	Kowale	15	Ślad osadnictwa	pradzieje, późne średn. XIV-XV, nowożytność XVI-XVIII w.	Ok. 200 m na N od szkoły w Kowalach
32.	Kowale	16	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w	Dz. Gr. nr 215,217
33.	Kowale	17	Ślad osadnictwa.	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w	Ok. 200 m na W od szkoły w Kowalach
34.	Kowale	18	Ślad osadnictwa	nowożytność XVI-XVIII w.	Ok. 50 m na N od szkoły w Kowalach
35.	Kowale	19	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w	Ok. 450 m na NW od szkoły w Kowalach
36.	Kowale	20	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w.	Ok. 500 m na NE od szkoły w Kowalach
37.	Kowale	21	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze XIV-XV w.	Ok. 200 na E od pkt wysokościowego 206,5
38.	Kowale	22	Ślad osadnictwa	nowożytn. XVI-XVIII	Dz. Gr. nr 97
39.	Kowale	23	Ślad osadnictwa	pradzieje, późne średniow, nowożytność	Dz. Gr. nr 95/1, 95/2
40.	Kowale	24	Ślad osadnictwa	okres wpł. rzymskich,	Dz. Gr. nr 88, 89

				późne średn. XIV-XV	
41.	Kowale	25	Ślad osadnictwa	okr. wpł. rzyms., wczes. i późne średn., nowożyt.	Dz. Gr. nr 84/4
42.	Kowale	26	Osada, ślad osadnictwa	kult. przeworska (okres wpł. rzyms.), średniow.	Dz. Gr. nr 20, 21
43.	Kowale	27	Ślad osadnictwa	epoka kamienia, kultura łużycka, późne średniowiecze XIV-XV w.	Dz. Gr. nr 16
44.	Przedmość	28	Ślad osadn., osada? produkcyjna, osada	kult. łużyc. i przewors., (okres wpływów rzymskich), pradzieje	Dz. Gr. nr 11 Ks. A/282
45.	Kowale	29	Osada	kult. łużyc. i przewors., (okres wpływ. rzyms.), wczes. średn., pradzieje	Dz. Gr. nr 7, 8
46.	Kowale	30	Ślad osadnictwa	ep. kam, kult łużyc, okr. wpł. rzym., śred., pradz.	Dz. Gr. Nr 145
47.	Kowale	31	Huta szkła?	?	Przy pkcie wys. 183,6
48.	Kowale	32	Ślad osadnictwa	okres wpł. rzymskich, późne średniowiecze	Ok. 300 m na N od pkt wysokościowego 189,6
49.	Kowale	33	Ślad osadnictwa	okres wpł. rzymskich, późne średn. XIV-XV	Ok. 500 m na E od pkt wysokościowego 189,6
50.	Kowale	34	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w	Dz gr nr 112
51.	Kowale	35	Ślad osadnictwa	nowożyt. XVI-XVIII w	Dz. Gr. nr 89
52.	Kowale	36	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w.	Dz. Gr. nr 117, 118
53.	Kowale	37	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w.	Dz. Gr. nr 120,121
54.	Kowale	38	Pole szybowe	XV ?/-XIX w.	Dz. Gr. nr 120/1-4, 7, 120/9-14, 16, 121/2
55.	Kowale	39	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV	Dz. Gr. nr 33, 34
56.	Kowale	40	Ślad osadnictwa	nowożytność XVI-XVIII w.	Ok. 700 m na W od pkt wysokościowego 209,1
57.	Kowale	41	Osada	XIV - XV w.	Ok. 1000 m na E od pkt wysokoś. 199,1
58.	Kowale	42	Osada	XIX-XV w.	Ok. 1000 m na SE od pkt wysokościow 199,1
59.	Kowale	43	Ślad osadnictwa	XIX-XV w.	Ok. 200 m na E od pkt wysokościowego 203,0
60.	Kowale	44	Ślad osadnictwa, osada	pradzieje, XIV-XV w.	Ok. 600 m na SE od pkt wysokoś. 199,1
61.	Kowale	45	Osada	kult. przewors.(okr wpł. rzyms?), XIV-XV w.	Ok. 500 m na W od pkt wysokościowego 203,0
62.	Kowale	46	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 900 m na NW od pkt wysokoś. 203,0
63.	Kowale	47	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 850 m na W od pkt wysokościowego 203,0
64.	Kowale	48	Osada	XIV-XV w.	Ok. 850 m na SW od stacji kolejow. Kowale
65.	Kowale	49	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 800 m na SW od

					stacji kolejow. Kowale
66.	Kowale	50	Osada	XIV-XV w.	Ok. 500 m na SE od pkt wysokoś. 200,8
67.	Kozioł	1	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 1000 m na SE od pkt wysokoś. 198,0
68.	Kozioł	2	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 1100 m na SE od pkt wysokoś. 198,0
69.	Kozioł	3	Osada	XIV-XV w.	Ok. 900 m na W od pkt wysokościowego 207,8
70.	Kozioł	4	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 600 m na W od pkt wysokościowego 207,8
71.	Kozioł	5	Osada	XIV-XV w.	Ok. 750 m na SW od pkt wysokoś. 207,8
72.	Kozioł	6	Osada	XIV-XV w.	Ok. 500 m na SW od pkt wysokoś. 207,8
73.	Praszka	1	Cmentarzyska ciałopalne	kult. łużycka (V okres epoki brązu / halsztadt)	Przy ul. Kaliskiej, na ter. POLMO i LO w Pr
74.	Praszka	2	Cmentarzysko ciałopal, ślad osad.	kultura łużycka, wczesne średniowiecze	Ok. 850 m na NW od kościoła w Praszce
75.	Praszka	3	Osada, ślad osadnictwa	kultura. łużycka, średniowiecze, pradzieje	Ok. 750 m na NW od kościoła w Praszce
76.	Praszka	4	Osada	kult. pucharów lejkowatych i ceramiki sznurow	Ok. 500 m na SE od punktu wysokoś. 194,3
77.	Praszka	5	Ślad osadnictwa	mezolit	Brak lokalizacji
78.	Praszka	6	Skarb	okres wpł. rzymskich	Brak lokalizacji
79.	Praszka	7	Skarb	po 1434 r.	Brak lokalizacji
80.	Praszka	8	Skarb	okres wczesnopiastowski	Brak lokalizacji
81.	Praszka	9	Ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze	Brak lokalizacji
82.	Praszka	10	Ślad osadnictwa	kult. łużyc. (okr. lateński)	Brak lokalizacji
83.	Praszka	11	Ślad osadnictwa	epoka brązu, okres lateński, okres wpływów rzyms., wczes. średnio.	Brak lokalizacji
84.	Praszka	12	Ślad osadnictwa	XVI w.	Na rynku, ok. 200 na E od kościoła
85.	Praszka	13	Ślad osadnictwa	?	Ok. 700 m na SE od pkt wysokoś. 193,2
86.	Praszka	14	Ślad osadnictwa	wczesne i późne średniowiecze	Ok. 500 m na NW od kościoła w Praszce
87.	Praszka	15	Osada, ślad osadnictwa	kult. łużycka, V okres brązu/halsztat, pradzieje	Ok. 400 m ns NE od stacji kolejow. Praszka
88.	Praszka	16	Ślad osadnictwa	średniowiecze, nowożytność	Ok. 500 m na NE od stacji kolejow. Praszka
89.	Praszka	17	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w	Ok. 50 na E od stacji kolejowej Praszka
90.	Praszka	18	Ślad osadnictwa	wczesne i późne średniowiecze	Ok. 200 m na S od stacji kolejow. Praszka
91.	Praszka	19	Osada?, ślad osadnictwa	średniowiecze, nowożytność	Na S i E od cmentarza w Praszce
92.	Praszka	20	Ślad osadnictwa	nowożytność XVI-XVIII w.	Ok. 250 m na NW od stacji kolejow Zawisna

93.	Praszka	21	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze XIV-XV w.	Ok. 500 m na NW od stacji kolejow Zawisna
94.	Praszka	22	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w	Ok. 750 m na W od stacji kolejow Zawisna
95.	Praszka	23	Ślad osadnictwa	kultura łużycka, średniowiecze	Ok. 500 m na SW od stacji kolejowej
96.	Praszka	24	Ślad osadnictwa	nowożytność XVI-XVIII w.	Ok. 750 m na SW od kościoła w Praszce
97.	Praszka	25	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w	Ok. 850 m na S od stacji kolejow Zawisna
98.	Praszka	26	Ślad osadnictwa	wczesne i późne średniow., nowożytność	Ok. 500 m na NE od pkt wysokoś. 189,3
99.	Praszka	27	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w	Ok. 200 m na W od krzyża k/szosa Prasz - Szys
100.	Praszka	28	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w	Ok. 500 m na NW od pkt wysokoś. 203,6
101.	Praszka	29	Ślad osadnictwa	średniowiecze, nowożyt. XVI-XVIII w	Ok. 750 m na N od pkt wysokościowego 203,6
102.	Praszka	30	Ślad osadnictwa	średniowiecze, nowożyt. XVI-XVIII w	Ok. 500 m na NE od pkt wysokoś. 210,6
103.	Praszka	31	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w	Dz. Gr. nr 363
104.	Praszka	32	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w	Dz. Gr. nr 425
105.	Praszka	33	Ślad osadnictwa	średniowiecze, nowożytność XVI-XVIII w.	Ok. 500 m na NE od pkt. wysokoś. 193,2
106.	Praszka	34	Ślad osadnictwa	średniowiecze, nowożyt. XVI-XVIII w	Ok. 100 m na N od dr. z Praszki do Skotnicy
107.	Praszka	35	Ślad osadnictwa	wczesne i późne średniow., nowożytność	Ok. 350 m na NE od pkt. wysokoś. 194,1
108.	Prosna	1	Punkt osadniczy	średniowiecze	Dz. Gr. nr 58/1
109.	Prosna	2	Ślad osadnictwa, punkt osadniczy	kultura łużycka, średniowiecze	Dz. Gr. nr 63/1
110.	Prosna	3	Punkt osadniczy	średniowiecze	Dz. Gr. nr 137/3
111.	Przedmość	1	Ślad osadnictwa, cmentarzysko, osada, ślad osadniczy	ep. kam., kult. łużycka (okr. lateński), kult. przeworska, wczes. i późne śred., pradzieje, nowożyt	Dz. Gr. nr 655/1 Ks. A/329
112.	Przedmość	2	Ślad osadnictwa	kult. łużycka (halsztat), pradzieje	Ok. 1100 m na NS od pkt. wysokoś. 195,1
113.	Przedmość	3	Ślad osadnictwa	kultura łużycka, XIV-XV w.	Ok. 450 m na NE od pkt. wysokoś. 190,0
114.	Przedmość	4	Osada	XIV – XV w.	Przy pckie wysokoś. 185,5
115.	Przedmość	5	Osada, ślad osadnictwa	kultura łużycka?, XIV-XV w.	Ok. 200 m na SW od pkt. wysokoś. 190,0
116.	Przedmość	6	Osada	XIV – XV w.	Ok. 1000 m na W od pkt. wysokoś. 197,0
117.	Przedmość	7	Osada	kult. łużycka (V okres epoki brązu / halsztat)	Ok. 750 m na NW od pkt. wysokoś. 190,0

118.	Przedmość	8	Ślad osadnictwa	XIV- XV w.	Ok. 200 m na SE od mostku nad ciekim wodn. ze wsi Motyl..
119.	Przedmość	9	Osada	XIV- XV w.	Ok. 150 m na SW od mostku nad ciekim wodn. ze wsi Motyl
120.	Przedmość	10	Osada, ślad osadnictwa	kultura łużycka, pradzieje, wczesne średniowiecze	Ok. 500 m na W od centrum Śmiałek, ok. 750 m na E od Prosný
121.	Przedmość	11	Osada	kultura łużycka	Ok. 150 m na E od pkt wysokościowego 182,0
122.	Przedmość	12	Osada	XIV – XV w.	Ok. 450 m na E od pkt wysokościowego 182,0
123.	Przedmość	13	Ślad osadnictwa	kultura łużycka (epoka brązu)	Ok. 650 m na SE od pkt. wysokoś. 182,0
124.	Przedmość	14	Osada	kult. łużycka (V okres epoki brązu / halsztat)	Ok. 500 m na S od pkt wysokościowego 182,0
125.	Przedmość	15	Osada, ślad osadnictwa	pradzieje, IX-X w, XIV-XV w	Ok. 1000 m na NW od kościoła w Przedmoś.
126.	Przedmość	16	Osada	2 połowa XIII-XIV w.	Ok. 750 m na NW od kościoła w Przedmoś.
127.	Przedmość	17	Osada	XIV – XV w.	Ok. 100 m na W od szosy Przedmość-Śmiałki
128.	Przedmość	18	Ślad osadnictwa, osada	epoka kamienia, pradzieje, XIV w.	Ok. 600 m na NW od kościoła w Przedmościu
129.	Przedmość	19	Osada	XIV – XV w.	Ok. 250 m na NW od kościoła w Przedmoś.
130.	Przedmość	20	Ślad osadnictwa	XIV – XV w.	Ok. 200 m na S od kościoła w Przedmoś.
131.	Przedmość	21	Ślad osadnictwa	kultura łużycka	Ok. 350 m na SE od kościoła w Przedmoś.
132.	Przedmość	22	Ślad osadnictwa, osada	kultura łużycka (III okres epoki brązu), ,XIV-XV w.	Ok. 150 m na E od mostku nad Prosną na drodze Przedmość-Krzyżanów.
133.	Przedmość	23	Ślad osadnictwa	pradzieje, XIV-XV w.	Ok. 750 m na W od pkt wysokościowego 193,5
134.	Przedmość	24	Osada, ślad osadnictwa	kult. łużycka, przewors, (okres wpływów rzyms) pradzieje	Ok. 200 m na NW od kapliczki przy szosie Przedmość - Praszka
135.	Przedmość	25	Osada, ślad osadnictwa	kultura łużycka (epoka brązu) XIV-XV w.	Ok. 200 m na SW od kapliczki przy szosie Przedmość - Praszka
136.	Przedmość	26	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 250 m na NW od pkt wysokoś. 193,5
137.	Przedmość	27	Osada	kultura przeworska (późny okres wpływów rzyms.)	Ok. 500 m na NE od pkt wysokoś. 193,5
138.	Przedmość	28	Ślad osadnictwa	epoka kamienia, XIV-XV w.	Ok. 700 m na NW od pkt. wysokoś. 193,5
139.	Przedmość	29	Osada	XIV-XV w.	Ok. 450 m na SW od pkt. wysokoś. 197,8

140.	Przedmość	30	Osada	XIV-XV w.	Ok. 750 m na E od kościoła w Przedmość.
141.	Przedmość	31	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 600 m an NW od pkt. wysokość. 197,8
142.	Przedmość	32	Ślad osadnictwa	pradzieje, XIV-XV w.	Ok. 300 m na NE od kościoła w Przedmość.
143.	Przedmość	33	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 500 ma na SW od pkt. wysokość. 188,8
144.	Przedmość	34	Osada	XIV-XV w.	Ok. 350 ma na N od kościoła w Przedmość.
145.	Przedmość	35	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 750 m na N od kościoła w Przedmość.
146.	Przedmość	36	Osada	XIV-XV w.	Ok. 100 m na E od drogi Przedm.-Śmiałki
147.	Przedmość	37	Osada	XIV-XV w.	Ok. 250 m na SW od pkt. wysokość. 185,5
148.	Przedmość	38	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 200 m na W od pkt. wysokość. 188,8
149.	Przedmość	39	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 200 m na S od pkt wysokościow. 188,8
150.	Przedmość	40	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 300 m na SE od pkt wysokość. 188,8
151.	Przedmość	41	Osada	XIV w.	Ok. 150 m na E od pkt. wysokościow. 188,8
152.	Przedmość	42	Osada	XIV-XV w.	Ok. 300 m na SW od pkt wysokość. 193,0
153.	Przedmość	43	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 500 m na S od pkt. wysokościow. 193,0
154.	Przedmość	44	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 750 m na SE od pkt wysokość. 193,0
155.	Przedmość	45	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 600 m na NW od pkt wysokość. 200,8
156.	Przedmość	46	Osada	XIV-XV w.	Ok. 700 m na SE od pkt wysokość. 193,0
157.	Wygielków	1	Ślad osadnictwa	epoka kamienia	Dz. Gr. nr 17
158.	Wygielków	2	Punkt osadniczy	średniowiecze	Dz. Gr. nr 57/2, 58/2
159.	Rosochy	1	Ślad osadnictwa	nowożytność XVI-XVIII w.	Ok. 650 m na E od pkt wysokościowego 210,6
160.	Rosochy	2	Ślad osadnictwa	nowożytność XVI-XVIII w.	Ok. 350 m na SE od pkt wysokość. 210,6
161.	Rozterk	1	Pole szybowe	nowożytność XVI-XVIII w.	Miedzy punktami wysokość. 196,8 a 195,6
162.	Rozterk	2	Ślad osadnictwa	okres wpl. rzyms?, póź. średniow, nowożytność	Ok. 200 m na SW od pkt. wysokość. 193,7
163.	Rozterk	3	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze XIV-XV w.	Ok. 200 m na S od szo sy Praszka – Rozterk
164.	Rozterk	4	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze XIV-XV w.	Ok. 450 m na SE od pkt. wysokość. 195,0
165.	Rozterk	5	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w	Ok. 250 na SE od pkt. wysokościowego 195,6

166.	Skotnica	1	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w	Ok. 500 m na SW od pkt. wysokoś. 195,0
167.	Skotnica	2	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożyt. XVI-XVIII w	Ok. 300 m na E od mostków nad Wyderką
168.	Skotnica	3	Ślad osadnictwa	nowożytność XVI-XVIII w.	Ok. 200 m na SW od pkt. wysokoś. 189,0
169.	Skotnica	4	Ślad osadnictwa	nowożytność XVI-XVIII w.	Ok. 350 m na NE od kaplicz. w centrum wsi
170.	Skotnica	5	Ślad osadnictwa	nowożytność XVI-XVIII w.	Ok. 650 m na N od kapliczki przy szosie Praszka - Strojec
171.	Skotnica	6	Ślad osadnictwa	nowożytność XVI-XVIII w.	Ok. 350 m na NW od pkt wysokoś. 201,6
172.	Sołtysy	1	Osada	póź. średniow, nowożyt.	Dz. Gr. nr 64, 65
173.	Sołtysy	2	nieokreślona	nieokreślona	Przy drodze Praszki do Wielunia
174.	Sołtysy	3	Osada	póź. średn. XIV-XV w.	Dz. Gr. nr 65/2
175.	Strojec	1	Osada	średniowiecze XIII w.	
176.	Strojec	2	Pole szybowe	do końca XIX w.	Ok. 600 m na SE od pkt. wysokoś. 201,6
177.	Strojec	3	Huta żelaza	XVIII-XX w.	Hałdy na S od wsi
178.	Strojec	4	Ślad osadnictwa	nowożytność XVI-XVIII w.	Ok. 850 m na E od pkt wysokoś. 200,0
179.	Strojec	5	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze XIV-XV w.	Ok. 100 m na NE od skrzyż. drogi Strojec-Skotnica i Stroj.-Prasz.
180.	Strojec	6	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze XIV-XV w.	Ok. 350 m na E od skrzyż. drogi Strojec-Skotnica i Stroj.-Prasz.
181.	Strojec	7	Ślad osadnictwa	nowożytność XVI-XVIII w.	Ok. 600 m na E od skrzyż. drogi Strojec-Skotnica i Stroj.-Prasz
182.	Strojec	8	Ślad osadnictwa, osada	kult. przewor, pradzieje, póź. średniow. XIV-XV	Dz. Gr. nr 225, 226, 227
183.	Szyszków	1	Ślad osadnictwa	epoka kamienia	Dz. Gr. nr 288
184.	Szyszków	2	Punkt osadniczy	średniowiecze, nowożyt. XVI-XVIII w	Dz. Gr. nr 340/2, 341/2, 388
185.	Szyszków	3	Ślad osadnictwa	pradzieje, późne średniowiecze, nowożytność	Ok. 350 m na NE od pkt wysokoś. 203,6
186.	Szyszków	4	Ślad osadnictwa	średniowiecze	Ok. 200 m na NW od kapliczki przy szosie Praszka - Szyszków
187.	Szyszków	5	Ślad osadnictwa	późne średn. XIV-XV, nowożytność XVI-XVIII w.	Ok. 150 m na W od kapliczki przy szosie Praszka – Szyszków
188.	Wierzbie	1	Osada	kult. łużycka (V okr. ep. brązu), póź. średn. XIV-XV, nowoż. XVI-XVIII	Dz. Gr. nr 123, 124, 125
189.	Wierzbie	2	Ślad osadnictwa	póź. średn. XIV-XV w. nowożyt. XVI-XVIII w	Dz. Gr. nr 163

190.	Wierzbie	3	Ślad osadnictwa	póź. średn. XIV-XV w. nowożyt. XVI-XVIII w.	Dz. Gr. nr 137,138
191.	Wierzbie	4	Osada	póź. średn. XIV-XV w. nowożyt. XVI-XVIII w.	Dz. Gr. nr 57, 58, 59
192.	Wierzbie	5	Osada	póź. średn. XIV-XV w. nowożyt. XVI-XVIII w.	Dz. Gr. nr 457, 459, 469
193.	Wierzbie	6	Osada	póź. średn. XIV-XV w. nowożyt. XVI-XVIII w.	Dz. Gr. nr
194.	Gana	1	Osada	póź. średn. XIV-XV w. nowożyt. XVI-XVIII w.	Dz. Gr. nr 1, 3
195.	Gana	2	Ślad osadnictwa, osada	kult. przewor? (okr. wł rzym.), póź. średn. XIV - XV w, nowożytność	Dz. Gr. nr 162, 164
196.	Gana	3	Ślad osadnictwa	mezolit	Dz. Gr. nr 357, 358
197.	Gana	4	Ślad osadnictwa, osada	kult. przewor.?, pradzie- je, póź. średn. XIV-XV	Dz. Gr. nr 295, 296
198.	Gana	5	Ślad osadnictwa, osada	kult. łużycka, pradzieje póź. średn. XIV-XV w. nowożyt. XVI-XVIII w	Dz. Gr. nr 225, 226
199.	Gana	6	Ślad osadnictwa, osada	kult. łużycka?, pradzieje póź. średn. XIV-XV w.	Dz. Gr. nr 215, 216, 217
200.	Gana	7	Ślad osadnictwa, osada	kult. łużycka?, pradzieje póź. średn. XIV-XV w.	Dz. Gr. nr 7, 8, 9
201.	Gana	8	Ślad osadnictwa,	kult. łużycka?, pradzieje póź. średn. XIV-XV w.	Dz. Gr. nr 91/1, 92, 93
202.	Wierzbie	7	Osada	póź. średn. XIV-XV w. nowożyt. XVI-XVIII w.	Dz. Gr. nr 484, 485, 486
203.	Wierzbie	8	Osada	późne średniowiecze XIV-XV w.	Dz. Gr. Nr 502, 503, 504
204.	Wierzbie	9	Obozowisko?	mezolit	Dz. Gr. nr 473
205.	Wierzbie	10	Osada	późne średniowiecze XIV-XV w.	Dz. Gr. nr 473, 474/1, 474/2

5.6.4. Zabytki ruchome

Aktualnie obowiązujące przepisy nie zezwalają na działania w zakresie konserwacji i renowacji zabytków sztuki i rzemiosła artystycznego, instrumentów muzycznych oraz drobnych zabytków techniki, łącznie zwanymi zabytkami „ruchomymi” bez wiedzy i zgody właściwego terytorialnie Ochrony Zabytków. W odniesieniu do Gminy Praszka właściwymi są: Wojewódzki Konserwator Zabytków w Opolu oraz Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu.

Samorządy terytorialne, zgodnie z przepisami mają więc jedynie obowiązek prowadzenia działań zabezpieczających zabytki „ruchome” przed zniszczeniem lub dewastacją, wobec tych obiektów, które stanowią ich własność bądź znajdują się w ich użytkowaniu. Dodatkowo, gminne „Plany ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego lub innych zagrożeń” winny obejmować wszystkie zabytki „ruchome” wpisane do Rejestru Zabytków, także te, które nie stanowią własności lub nie są w użytkowaniu Gminy.

Gminny Plan Ochrony Zabytków na Wypadek Konfliktu Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowych został dla Gminy Praszka opracowany w czerwcu 2005 roku i zatwierdzony

przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu oraz Szefa Obrony Cywilnej Powiatu Oleskiego w Opolu mający od tego czasu moc obowiązującą.

A. Zabytki „ruchome” stanowiące własność lub użytkowane przez Gminę

Pod opieką samorządu gminnego znajdują się wszystkie zabytki zgromadzone w zbiorach Muzeum w Praszce. Plan ochrony tych zabytków jest integralną częścią gminnego planu ochrony zabytków „ruchomych”.

Ponadto pod opieką Gminy Praszka znajdują się 2 zbiorowe mogiły z pomnikami, usytuowane na cmentarzach w Praszce, oraz 1 nagrobek architektoniczny z 1862 r.,:

- cmentarz rzymsko-katolicki – pomnik ku czci bohaterów powstań narodowych i II wojny,
- nagrobek Leona Dobrowolskiego z 1864 r. na cmentarzu rzymsko-katolickim,
- cmentarz żydowski – pomnik ku czci Żydów pomordowanych w 1942 r.

B. Zabytki „ruchome” nie stanowiące własności Gminy

W obrębie Gminy Praszka znajdują się następujące zabytki „ruchome”:

1. Praszka – Wyposażenie kościoła parafialnego rzymsko katolickiego p.w. Wniebowzięcia NMP
2. Wierzbie – Wyposażenie kościoła parafialnego rzymsko – katolickiego p.w. św. Leonarda
3. Kowale – Wyposażenie kościoła parafialnego rzymsko – katolickiego p.w. św. Wojciecha.

Wszystkie wymienione powyżej zabytki „ruchome”, stanowią własność kościelną i pozostają w użytkowaniu parafii.

5.6.5. Zabytki techniki

Zgodnie z zaleceniami Rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 26.05.2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (Dz. U. 2011 nr 113, poz. 661) dla zabytków techniki wykonano karty adresowe i włączono je do Gminnej Ewidencji Zabytków. Na terenie gminy Praszka znajduje się obecnie 1 obiekt zabytkowy, stanowiący nieruchomy zabytek techniki oraz 1 obiekt będący ruchomym zabytkiem techniki. Obydwa zabytki techniki, należą również do Gminnej Ewidencji Zabytków. Są to:

- Praszka – ul. Słoneczna - kolejowa wieża ciśnień
- Praszka – skrzyżowanie ul. Piłsudskiego i Kościuszki - parowóz z wagonem osobowym.

5.6.6. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej

Tereny te najczęściej stanowią integralną część jednego z obszarów chronionych strefą „A”, „B” lub „K” choć niekiedy występują samotnie.

Teren zabytkowych założeń zieleni należy zachować w granicach historycznych. Nie należy dzielić tych terenów na działki użytkowe, a w miarę możliwości zachować własność całości lub dążyć do scalania gruntów przez jednego właściciela.

Na obszarach chronionych założeń zieleni wprowadza się zakaz prowadzenia jakichkolwiek inwestycji bez uzgodnienia z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody.

Wszelkie prace porządkowe i renowacyjne należy prowadzić w uzgodnieniu z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Gdy nie przewiduje się prac renowacyjnych należy pozostawić zbiorowisko naturalnej sukcesji przyrodniczej. W miarę możliwości należy

zachować dawne funkcje poszczególnych części zespołów pałacowych, folwarki jako tereny gospodarcze, polany parkowe jako łąki krajobrazowe (bez wprowadzania nasadzeń), tereny zadrzewione jako naturalne masywy zieleni. Prace melioracyjne powinny być projektowane i prowadzone w ten sposób, aby nie niszczyć naturalnych zadrzewień, zwłaszcza tych rosnących nad brzegami cieków wodnych. Prace melioracyjne winny dążyć do odtworzenia dawnego systemu wodnego.

Aleje i szpalery należy konserwować odtwarzając i uzupełniając ubytki tymi samymi gatunkami drzew. Są to bowiem naturalne pasy ochronne, których kontynuację powinno się przewidzieć w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i planach zadrzewień.

Zalecane jest stosowanie do obsadzeń gatunków drzew trwałych i długowiecznych.

Postuluje się połączenie poszczególnych założeń zielonymi pasami zadrzewień zlokalizowanymi wzdłuż cieków wodnych, alej, grup zadrzewień śródpolnych tworząc ciągi ekologiczne.

Na terenie Gminy Praszka znajdują się 3 zabytkowe układy zieleni kształtowanej wpisane do Rejestru Zabytków (cmentarze parafialne katolickie w Praszce, Przedmościu i cmentarz żydowski w Praszce) oraz 3 ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków:

- Praszka, Rynek – park miejski ze studnią i pomnikiem
- Kowale, ul. Ożarowska – aleja parkowa
- Wierzbie – cmentarz parafialny rzymsko-katolicki.

5.6.7. Strefy ochrony konserwatorskiej

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Praszka powinno określić maksymalny zasięg przestrzenny oraz ogólne zasady i sposób zagospodarowania następujących stref:

- A – ścisłej ochrony konserwatorskiej
- B – pośredniej ochrony konserwatorskiej
- K – ochrony krajobrazu kulturowego.

Strefy te winny być uwzględnione w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

5.6.7.1. Strefa A – ścisłej ochrony konserwatorskiej

Obejmuje obszar, na którym elementy dawnego układu przestrzennego zachowały się w stanie nienaruszonym lub jedynie nieznacznie zniekształconym. Jest to obszar uznany za szczególnie ważny jako materialne świadectwo historyczne.

W strefie tej zakłada się pierwszeństwo wymagań konserwatorskich nad wszelką prowadzoną współcześnie działalnością inwestycyjną, gospodarczą i usługową. Zakres ochrony konserwatorskiej wymaga zachowania bryły obiektów i dachów co do kształtu i materiału, podziałów elewacji, stolarki okiennej i drzwiowej, architektonicznego wystroju

Szczegółowe standardy zabudowy i zagospodarowania terenu należy określić na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Powinny one uwzględniać następujące cele:

- zachowanie historycznego układu przestrzennego tj. rozplanowania dróg, ulic, placów, linii zabudowy, kompozycji wnętrz urbanistycznych i kompozycji zieleni
- konserwacja zachowanych głównych elementów układu przestrzennego, szczególnie: posadzki (nawierzchnie, cieki i zbiorniki wodne, sposób użytkowania gruntów), ścian (zabudowa, zieleń) oraz dążenie do usunięcia elementów uznanych za zniekształcające założenia historyczne i odtworzenia elementów zniszczonych w oparciu o szczegółowe warunki określone każdorazowo przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
- dostosowanie nowej i modernizowanej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej,

w zakresie sytuacji, skali, bryły, geometrii dachów, podziałów elewacji architektonicznych, proporcji powierzchni murów

- usunięcie lub przebudowa obiektów dysharmonizujących,
- dostosowanie współczesnych funkcji do wartości zabytkowego zespołu i jego poszczególnych obiektów, nawiązanie do ich programu historycznego i eliminacji uciążliwych funkcji.

W obrębie strefy „A” wszelka działalność budowlana dotycząca obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub na mocy miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz podziały nieruchomości naruszające i zmieniające zabytkowy układ urbanistyczny wymagają pisemnego zezwolenia Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

W strefie „A” ochronie podlegają wszelkie znaleziska archeologiczne. Ustala się wymóg uzyskania zezwolenia Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na podjęcie prac ziemnych, prowadzonych w obrębie stanowisk archeologicznych. W wypadku podejmowania inwestycji budowlanych inwestor musi zapewnić nadzór archeologiczny nad pracami ziemnymi lub badań ratowniczych.

W obrębie Gminy Praszka - strefa „A” obejmuje :

- zabudowę Rynku obejmującą wszystkie jego pierzeje oraz zespół kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia NMP wraz z ogrodzeniem i plebanią
- wszystkie obiekty wpisane do Rejestru Zabytków tj.:
- 3 obiekty architektury i budownictwa znajdujące się w mieście Praszka (dawna synagoga) i we wsiach Kowale i Wierzbie (kościół parafialny rzymsko-katolicki),
- 3 obiekty zabytkowych założeń zieleni kształtowanej w Praszce (cmentarz parafialny rzymsko-katolicki i żydowski) i w Przedmościu (cmentarz parafialny rzymsko-katolicki),
- 3 stanowiska archeologiczne usytuowane we wsiach Kowale (gródek i osada) i Przedmość (cmentarzysko).

5.6.7.2. Strefa B – pośredniej ochrony konserwatorskiej

Obejmuje obszary, w których elementy dawnego układu zachowały się w stosunkowo dobrym stanie. Zakres ochrony konserwatorskiej wymaga zachowania bryły obiektów i dachów, co do kształtu i materiału, podziałów elewacji, stolarki okiennej i drzwiowej oraz wystroju architektonicznego, w odniesieniu do obiektów objętych ochroną konserwatorską. Szczegółowe standardy zabudowy i zagospodarowania terenu należy określać na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Powinny one uwzględniać następujące cele:

- dążenie do zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania, przede wszystkim układu dróg i rodzaju ich pokrycia oraz podziału działek i sposobu ich zagospodarowania,
- restauracja i modernizacja techniczna obiektów o wartościach kulturowych,
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie skali i formy bryły zabudowy, przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej.

W strefie tej należy prowadzić działalność inwestycyjną uwzględniając istniejące już związki przestrzenne i planistyczne. Wszelkie prace ziemne prowadzone w obrębie stanowisk archeologicznych powinny być prowadzone po uzgodnieniu z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

W obrębie Gminy Praszka strefy „B” obejmują:

- dla miasta Praszki:

obszar zwartej zabudowy miejskiej zawarty między ul. Senatorską, Powstańców Śląskich, Listopadową, częścią ul. Warszawskiej, Mickiewicza, Piłsudskiego, Żeromskiego dla gminy Praszka:

- zabudowę wsi Aleksandrów (ulicówka o jednorodnej zabudowie) obejmującą obiekty usytuowane po lewej stronie drogi (południowej),
- zabudowę ul. Równoległej w Przedmościu (wielodrożnica) wraz z kościołem parafialnym obejmującą kilkanaście domów wybudowanych z żelazistego piaskowca jurajskiego .rozmieszczonych po obydwu stronach ulicy,
- dla wsi Kowale, Przedmość i Wierzbie – zespoły kościołów parafialnych z dzwonnictwami i plebaniami, a dla wsi Przedmość i Wierzbie, również cmentarze parafialne,
- dla wsi Strojec – dawny zespół folwarczny z zachowanymi częściowo zabudowaniami folwarcznymi i gorzelnią, a dla wsi Kowale - zespół zabytkowej zieleni kształtowanej (aleja parkowa),
- dla wsi - Brzeziny, Gana, Kowale, Przedmość, Strojec, Szyszków, Wierzbie, Wygiełdów – tradycyjne układy wiejskie wsi z zachowanymi historycznymi układami dróg, tradycyjną linią zabudowy i usytuowania zagrod,
- dla pozostałych miejscowości: Sołtysy, Marki - wszystkie obiekty zabytkowe znajdujące się w Ewidencji.

5.6.7.3. Strefa W i OW – ochrony archeologicznej

Wszelkie prace ziemne w obrębie wszystkich stanowisk archeologicznych muszą być poprzedzone ratowniczymi badaniami archeologicznymi prowadzonymi przez archeologów na koszt inwestora. O terminie rozpoczęcia prac ziemnych i wyborze wykonawcy ratowniczych badań archeologicznych należy powiadomić Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Na inwestorze i wykonawcy ciąży obowiązek każdorazowego powiadamiania Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wszelkich nowych znaleziskach archeologicznych, zgodnie z art. 32 ust 1 oraz art. 33 ust 1 ustawy z dnia 23.07.2003 r. W przypadku nowych odkryć archeologicznych niezbędne jest przeprowadzenie badań ratowniczych archeologicznych celem zabezpieczenia i udokumentowania znalezisk.

Stanowiska naziemne - takie jak grodziska czy kurhany – czyli trwałe elementy krajobrazowe, nie mogą być zabudowane, przeobrażane, niwelowane, a wszelkie roboty ziemne w ich obrębie są dopuszczalne wyłącznie za zgodą Ministra Kultury.

Stanowiska płaskie – ukryte pod ziemią – mogą być objęte różnorodnymi pracami. Użytkowanie rolnicze gruntu zawierającego relikty kulturowe, nawet jeśli na powierzchni terenu i w warstwie ornej występują zabytki ruchome, może być prowadzone bez przeszkód, z wyłączeniem głębokiej orki.

Dla ochrony zabytków archeologicznych wytyczne wyróżniają 2 następujące strefy:

- strefa „W” – ochrony archeologicznej
- strefa „OW” – obserwacji archeologicznej.

Strefa „W” – ochrony archeologicznej.

Jest to obszar występowania zwartych nawarstwień lub nagromadzeń pozostałości kulturowych pradziejowych i historycznych. Wszelkie roboty ziemne w strefie „W” muszą być prowadzone wyłącznie za zezwoleniem Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zgodnie z warunkami tegoż zezwolenia, a w wypadku stanowisk naziemnych za zgodą Ministra Kultury.

W obrębie Gminy Praszka strefa „W” obejmuje:

Stanowiska archeologiczne wpisane do Rejestru Zabytków:

- Kowale, stan. 8 – gródek, średniowiecze – nr Rejestru Zabytków Aa/2/89,
- Kowale, stan. 28 – ślad osadnictwa, osada produkcyjna, kultura łużycka, przeworska, pradzieje – nr Rejestru zabytków A/282.
- Przedmość, stan. 1 – ślad osadnictwa, cmentarzysko, osada, epoka kamienia, kultura łużycka, przeworska, średniowiecze, nowożytność – nr Rejestru Zabytków A/329,
- 202 stanowiska archeologiczne (wg ewidencji Archeologicznego Zdjęcia Polski – AZP), częściowo zlokalizowane na mapie topograficznej w skali 1:25.000, wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska kulturalnego.

Strefa OW – obserwacji archeologicznej

Są to tereny w pobliżu powyższych obszarów lub w innych miejscach o dużym prawdopodobieństwie występowania nowych znalezisk, które stanowią strefę przypuszczalnego występowania znalezisk archeologicznych. W jej obrębie wszelkie prace ziemne i wykopy budowlane winny być prowadzone pod nadzorem archeologicznym, po uprzednim zgłoszeniu i uzyskaniu zgody od Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu.

Wszelkie inwestycje planowane na obszarach objętych strefą „OW” powinny być uzgodnione z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Opolu.

W obrębie Gminy Praszka strefa „OW” pokrywa się ze strefą „W”.

5.6.7.4. Strefa K – ochrony krajobrazu kulturowego

Obejmuje tereny krajobrazu integralnie związanego z zespołem zabytkowym, znajdujące się w jego otoczeniu lub obszarze, o ukształtowanym w wyniku działalności ludzkiej wyglądzie. Szczegółowe standardy zabudowy i zagospodarowania terenu należy określić na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Standardy te powinny uwzględniać następujące cele:

- restaurację zabytkowych elementów krajobrazu urządzonego, ewentualnie z częściowym ich odtworzeniem
- ochronę krajobrazu naturalnego związanego przestrzennie z historycznym założeniem
- ochronę form i sposób użytkowania takich terenów jak: rozłogi pól, układy dróg, miedz, zadrzewień śródpolnych, alej, szpalerów, grobli, stawów, przebiegi cieków wodnych, z zaleceniem utrzymania wykształconego sposobu parcelacji gruntów i form użytkowania
- zaleca się, aby nową zabudowę poddać szczegółowym rygorom odnośnie gabarytów i sposobu kształtowania bryły, ustalić za dopuszczalne co najwyżej 2 kondygnacje z dachami o stromych połaciach, krytych dachówką ceramiczną, ewentualnie z użytkowym poddaszem skrytym w dachu.

Jest to strefa ochrony wszelkich elementów krajobrazotwórczych (drogi, zespoły zieleni – np. lasy, ciek wodny i inne), wobec których jakiejkolwiek ingerencje winny być uzgadniane z Opolskim Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

W obrębie gminy Praszka w strefie „K” znajdują się 3 strefy ochrony krajobrazu kulturowego. Są to:

1. Obszar Chronionego Krajobrazu obejmującego kompleksy leśne pomiędzy Lachowskimi i Sołtysami oraz w rejonie Strojca z chronionymi gatunkami fauny i flory
2. Zespół przyrodniczo – krajobrazowy „Dolina Wyderki” obejmujący dolinę Wyderki z licznymi gatunkami roślin rzadkich i chronionych oraz wieloma gatunkami płazów i ptaków chronionych
3. Zespół przyrodniczy wokół śródleśnego stawu „Oczko wodne”, koło przysiółka Marki z cennymi zbiorowiskami roślin rzadkich.

Ponadto Ekologiczny System Obszarów Chronionych uzupełniają zabytkowe układy zieleni kształtowanej, na które składają się:

- park miejski w Praszce i aleja parkowa w Kowalach
- cmentarze parafialne rzymsko-katolickie w Praszce, Przedmościu i Wierzbju
- cmentarz żydowski w Praszce
- ciągi drzew przydrożnych i zadrzewienia śródpolne.

5.7. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Najcenniejszym zespołem zabytków w gminie Praszka jest zabudowa Rynku obejmująca wszystkie jego pierzeje wraz z sąsiadującym zespołem kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia NMP obejmującym ogrodzenie i plebanię oraz drewniany kościół parafialny p.w. św. Leonarda we Wierzbju (XVI, XVIII w.) wraz z wyposażeniem.

Ponadto cennym obiektem jest dawna synagoga (obecnie MDK) będąca jedną z czterech zachowanych na terenie województwa opolskiego i jedną z dwóch (obok opolskiej), która zachowała dawny, neoklasycystyczny kształt architektoniczny.

6. Analiza szans i zagrożeń dziedzictwa kulturowego.

Szansą dla Opolszczyzny jest regionalny zasób zabytkowy, występowanie obiektów zabytkowych na terenie całego województwa. Atutami są pomniki historii oraz zespoły rezydencjonalne i zamki o znaczeniu ponadregionalnym, sakralna architektura drewniana i zespoły średniowiecznych kościołów z polichromiami. Samorządy wykorzystują zasoby zabytkowe i przyrodnicze do popularyzacji i promocji gmin. W ostatnich latach wiele zabytkowych obiektów, będących własnością samorządów poddano konserwacji i adaptacji poszerzając o nowe kulturowe i turystyczne oferty.

Wzrosło też społeczne zainteresowanie lokalną historią i zabytkami. Społeczności lokalne szukają wyróżników swych miejscowości (często z dziedzictwa kulturowego) aby kreować nowe produkty turystyczne. Wzrosło też zainteresowanie dziedzictwem niematerialnym m. in. dziedzictwem kulinarnym regionu.

Jednocześnie podstawowe problemy związane ze skuteczną opieką nad zabytkami to niewystarczające fundusze, słaba edukacja w obszarze regionalnego dziedzictwa, brak wiedzy i skutecznych narzędzi. Z jednej strony jest to wynikiem słabego zaangażowania gmin w finansowanie opieki nad zabytkami, problemy prywatnych właścicieli zabytków, którzy mają mniejsze szanse na pozyskanie dotacji (a z dotacji unijnych są w zasadzie wykluczeni).

Równocześnie część właścicieli zabytków ma niski poziom wiedzy o opiece nad zabytkami, podobnie jak część samorządów. Także szeroko rozumiana edukacja, o znaczeniu dziedzictwa kulturowego, jest niewystarczająca. Wynika ona z jednej strony z braku ciekawych i szeroko popularyzowanych programów nauczania, z drugiej strony ze szczupłych kadr badaczy dziedzictwa kulturowego Opolszczyzny oraz braku organizacji pozarządowych i społeczników zajmujących się tą problematyką na poziomie regionalnym. Brak też kompleksowego systemu ochrony dziedzictwa niematerialnego.

Niepokojące jest minimalistyczne zaangażowanie samorządów w ochronę krajobrazu regionu, dbałość o utrzymanie zabudowy z zachowaniem tradycyjnych form i materiałów oraz szybki proces utraty zabytków techniki i zabudowy folwarcznej. Ponadto problemem jest niewielkie wykorzystanie nowoczesnych narzędzi ochrony zabytków oraz utrwalania i udostępniania wiedzy o nich.

6.1. Ocena szans i zagrożeń dziedzictwa kulturowego gminy

Struktura funkcjonalno-przestrzenna Praszki kształtowała się przez wiele wieków i miały na nią wpływ uwarunkowania o różnej genezie. Do najważniejszych czynników należą: uwarunkowania historyczne, uwarunkowania przyrodnicze (w tym pokrycie terenu – lasy, ukształtowanie terenu) oraz trwałe elementy zagospodarowania zarówno naturalne jak antropogeniczne, takie jak: rzeki, drogi wysokich klas technicznych, tereny kolejowe, zamknięte tereny wojskowe, które stanowią bariery przestrzenne. W Gminie Praszka są nimi rzeka Prosna oraz drogi krajowe nr 42 i 45.

Gminę miejsko – wiejską Praszka tworzy miasto Praszka oraz 16 następujących sołectw: Aleksandrów, Brzeziny, Gana, Kowale, Kuźniczka, Lachowskie, Prosna, Przedmość, Rosochy, Rozterk, Skotnica, Sołtysy, Stojec, Szyszków, Wierzbie i Wygielów.

Z chronologii rozwoju osadnictwa na terenie gminy wynika, iż najstarsze wsie powstały już w średniowieczu (Gana Długa, Kowale, Kuźniczka, Przedmość, Stojec, Szyszków, Wierzbie), najmłodsze – wsie kolonialne – na początku XX w. (Kowale-Kolonia, Kowale-Parcela, Przedmość-Kolonia).

Ze względu na pokrycie i zabudowę w gminie Praszka występują 3 typy krajobrazu:

- miejski – ze zwartą zabudową miasta Praszki,
- wiejski z zabudową zwartą (wsie Brzeziny, Gana, Kowale, Przedmość, Stojec, Szyszków, Wierzbie, Wygielów),
- wiejski z zabudową rozproszoną (pozostałe wsie).

Najczęściej występującym układem przestrzennym w gminie jest przydrożnica o charakterze zwartym lub rozproszonym (Brzeziny, Gana, Kowale-Kolonia, Kuźniczka, Prosna, Rosochy, Rozterk, Skotnica, Sołtysy, Szyszków, Śmiałki, Wierzbie, Wygielów). W 3 wsiach występuje bardziej rozwinięta forma przydrożnicy – wielodrożnica: Kowale, Przedmość, Stojec. Pozostałe wsie mają układ ulicówki (Aleksandrów, Kik, Kiczmachów, Przedmość-Kolonia).

We wszystkich wsiach wyżej wymienione układy są naruszone w niewielkim stopniu. Nowa zabudowa (mieszkaniowa i usługowa) występuje w większych wsiach (Gana, Kowale, Przedmość, Stojec, Wierzbie). Zmiana charakteru zabudowy następuje w wyniku przebudowy, wymiany i uzupełnień z pominięciem cech tradycyjnych i regionalnych. Stopień występowania tych zjawisk jest proporcjonalny do natężenia ruchu budowlanego: najwyższy w Stojcu i Kowalach, mniejszy w Ganie, Przedmościu i Wierzbie, znikomy w pozostałych wsiach.

Ogólnie układy przestrzenne wsi w gminie Praszka nie reprezentują wybitnych wartości historycznych, kompozycyjnych i krajobrazowych i nie wymagają ochrony prawnej z wyjątkiem ulicy Równoległej we wsi Przedmość z dobrze zachowanymi budynkami z początku XX w. oraz jednorodną zabudową wsi Aleksandrów.

6. 2. Uwarunkowania przyrodnicze

Na terenie Gminy Praszka ochronie podlegają na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody 3 strefy ochrony krajobrazu kulturowego:

1. Obszar Chronionego Krajobrazu obejmującego kompleksy leśne pomiędzy Lachowskimi i Sołtysami oraz w rejonie Stojca z chronionymi gatunkami fauny i flory
2. Zespół przyrodniczo – krajobrazowy „Dolina Wyderki” obejmujący dolinę Wyderki z licznymi gatunkami roślin rzadkich i chronionych oraz wieloma gatunkami płazów i ptaków chronionych
3. Zespół przyrodniczy wokół śródlęsnego stawu „Oczko wodne”, koło przysiółka Marki z cennymi zbiorowiskami roślin rzadkich.

Ponadto na strychu kościoła parafialnego w Kowalach znajduje się kolonia rozrodcza nietoperzy - nocek duży [Myotis Myotis], która jest objęta ochroną bierną.

Obszar chronionego krajobrazu

Obszary chronionego krajobrazu powołuje się w celu zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów o różnych typach środowiska. Głównym powodem ich powoływania jest:

- pełnienie funkcji korytarza ekologicznego,
- stanowienie obszarów predestynowanych do rozwoju turystyki i wypoczynku.

Działalność gospodarcza na takim obszarze nie ulega poważniejszym ograniczeniom, lecz powinna być prowadzona w sposób nie naruszający stanu względnej równowagi ekologicznej. Reżim prawny obszaru chronionego krajobrazu powinien z jednej strony zapewnić ochronę przed uciążliwościami przemysłowymi, a z drugiej – wykorzystać te tereny dla celów ekoturystyki i produkcji zdrowej żywności.

W myśl postanowień ustawy o ochronie przyrody obszar chronionego krajobrazu to obiekt pełniący poza funkcją przyrodniczo - krajobrazową funkcję turystyczno-rekreacyjną.

Do obszarów chronionego krajobrazu w gminie Praszka zaliczyć można:

- dolinę Proсны we wsi Kik i Wzgórza Makowe w południowej części Praszki jako tereny wyróżniające się walorami krajobrazowymi.
- ciągi łąk, torfowisk i zieleni łąkowej w dolinach Proсны, Ożarki, Wierzby i Jaworzynki
- ciągi drzew przydrożnych i zadrzewienia śródpolne.

6.3. Uwarunkowania historyczne

Na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronie podlegają:

1. 5 obiektów wpisanych do rejestru zabytków wg wykazu zamieszczonego w rozdz. 5.3. „Zabytki objęte prawnymi formami ochrony”,
2. 109 obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków wg wykazu, w rozdz. 5.6. „Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków.”,
3. 205 stanowisk archeologicznych wg. wykazu w rozdz. 5.6.3. „Zabytki archeologiczne”,
4. 3 strefy ochrony krajobrazu kulturowego „K” wg. wykazu w rozdz. 5.6.7 „Strefy ochrony konserwatorskiej”.

Ponadto Ekologiczny System Obszarów Chronionych uzupełniają zabytkowe układy zieleni kształtowanej, na które składają się:

- park miejski w Praszce i aleja parkowa w Kowalach
- cmentarze parafialne rzymsko-katolickie w Praszce, Przedmościu, Wierzbiu oraz cmentarz żydowski w Praszce.

7. Założenia programowe – misja, cele, priorytety i kierunki działań.

Misja

Akceptacja i odpowiedzialność za dziedzictwo kulturowe, które prowadzi do skutecznej ochrony i opieki nad zabytkami regionu oraz wyznacza kierunki rozwoju Opolszczyzny.

Wizja opieki w 2022 roku

Opolszczyzna jest regionem przenikających się kultur działających na rzecz wspólnego dobra jakim jest dziedzictwo kulturowe. Jego mieszkańcy są świadomi wartości i znaczenia dziedzictwa kulturowego, budującego tożsamość regionu oraz inspirującego i aktywizującego

do działania na rzecz województwa i lokalnych społeczności. Dzięki akceptacji dziedzictwa, współpracy i przyjętym rozwiązaniom systemowym, ukierunkowanym na rzecz zadbanego zasobu materialnego, przyrodniczego i trosce o dziedzictwo niematerialne, region wzmacnia swój potencjał społeczny, turystyczny i rozwojowy.

7.1. Kierunki działań proponowane w ramach realizacji przyjętych priorytetów

Cel strategiczny I: Skuteczna ochrona i opieka nad regionalnym dziedzictwem kulturowym.

Przyjęta w **Programie** wizja Opolszczyzny jako regionu przenikających się kultur, działających na rzecz dziedzictwa kulturowego, wymaga spójnych i konsekwentnych działań. Tylko wspólne i aktywne uczestnictwo w kulturze oraz pamięci o skomplikowanej historii Opolszczyzny, pozwoli na podejmowanie skutecznych działań umożliwiających zachowanie wyjątkowych cech i zasobów krajobrazu kulturowego regionu.

Ten cel strategiczny wiąże się z potrzebą utrzymania i poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego. Zadania koncentrują się zatem na zabytkach uznawanych za charakterystyczne dla regionu i szczególnie zagrożone. Konieczne jest również monitorowanie zasobów oraz ich badania i dokumentowanie. Konieczne jest też podporządkowanie działań inwestycyjnych wartościom historycznych terenów zurbanizowanych i przyrodniczych, harmonizowania zabudowy i porządkowania zabytkowych struktur. Konieczne jest też nowoczesne i profesjonalne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego.

Priorytet I: Utrzymanie i poprawa stanu zachowania regionalnego dziedzictwa kulturowego.

1. Zachowanie obiektów i zespołów zabytkowych i ich otoczenia w dobrym stanie technicznym i estetycznym,
2. Systemowe działania na rzecz zabytków stanowiących wyróżnik regionu oraz obiektów zagrożonych,
3. Działania na rzecz utrzymania tradycyjnej zabudowy oraz stosowania tradycyjnych materiałów form architektonicznych.

Priorytet II: Badanie, dokumentowanie i monitorowanie zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego.

1. Weryfikacja i uzupełnienie rejestru Zabytków oraz wojewódzkiej ewidencji zabytków,
2. Zwiększanie roli środowisk naukowych w działaniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego,
3. Monitorowanie stanu zachowania zabytków ruchomych województwa opolskiego,
4. Opracowanie listy dóbr kultury współczesnej Opolszczyzny.

Priorytet III: Ochrona krajobrazu regionu uwzględniającego wartości kulturowe i przyrodnicze.

1. Wdrażanie narzędzi dedykowanych ochronie krajobrazu kulturowego,
2. Realizacja świadomej ochrony krajobrazu kulturowego,
3. Integracja działań ochrony krajobrazu w obszarze dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego

Priorytet IV: Profesjonalna i nowoczesna ochrona i zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego

1. Zwiększanie aktywności samorządów w obszarze dziedzictwa kulturowego,
2. Rozwój opieki instytucjonalnej nad dziedzictwem kulturowym
3. Wdrażanie nowoczesnych narzędzi ochrony zabytków.

Cel strategiczny II: Zasoby dziedzictwa kulturowego jako źródło tożsamości i wyznaczania kierunków rozwoju województwa opolskiego.

Znaczenie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego w rozwoju przestrzennym i społeczno-gospodarczym regionu jest czytelne głównie dla specjalistów, natomiast dla właścicieli zabytków i lokalnych społeczności jest zróżnicowane i raczej niewielkie. Dlatego uspołecznienie dbałości o zasób materialny i przyrodniczy oraz dziedzictwo niematerialne jest tu bardzo ważne, gdyż tylko przez osobiste doświadczenia i budowanie wspólnoty opartej na wartościach wypływających lokalnej historii i tradycji można poszerzyć krąg mieszkańców akceptujących potrzebę zachowania dziedzictwa i jego twórczego wykorzystania. Cel ten realizuje pielęgnowanie dziedzictwa niematerialnego, integrowanie środowisk związanych z ochroną i opieką nad zabytkami i efektywną edukację.

Priorytet I: Zachowanie wielokulturowości regionu oraz tożsamości lokalnej i regionalnej

1. Wspieranie i promocja tworzenia lokalnych izb muzealnych,
2. Wspieranie działalności twórców ludowych i rzemieślników,
3. Popularyzacja wielokulturowego dziedzictwa Śląska Opolskiego.
4. Dofinansowywanie cennych ekspozycji muzealnych

Priorytet II: Rozwijanie współpracy regionalnej i integracji w obszarze dziedzictwa kulturowego

1. Rozwijanie współpracy regionalnej w obszarze dziedzictwa kulturowego,
2. Integracja osób i środowisk związanych ochroną i opieką nad zabytkami.
3. Współpraca z uczelniami wyższymi, wspieranie prac badawczych.

Priorytet III: Edukacja na rzecz aktywnej odpowiedzialności za dziedzictwo kulturowe

1. Zwiększanie aktywności społecznej w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego,
2. Opracowanie kompleksowej oferty edukacyjnej dotyczącej dziedzictwa kulturowego.

Priorytet IV: Świadome wykorzystywanie walorów dziedzictwa kulturowego w rozwoju regionu

1. Rozwój oferty spędzania czasu wolnego w oparciu o wartości krajobrazu kulturowego,
2. Wspieranie inicjatyw związanych z tworzeniem lokalnych usług i produktów wykorzystujących zasoby materialne i niematerialne dziedzictwa,
3. Tworzenie miejsc pracy związanych z dziedzictwem kulturowym.

Strategiczne cele oraz wynikające z nich priorytety i kierunki rozwoju Województwa Opolskiego, zostały określone na dłuższy okres czasu, dlatego z pewnością będą nadal kontynuowane w kolejnych Programach bez zmian.

7.2. Kierunki działań gminnego programu opieki nad zabytkami

7.2.1. Proponowane postulaty dotyczące zabytków architektury i budownictwa

W obrębie Miasta Praszka szczególnie ważnym elementem architektonicznym jest, zachowana częściowo, dawna zwarta, zabudowa pierzei Rynku. obejmująca wszystkie jego pierzeje wraz z sąsiadującym zespołem kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia NMP z ogrodzeniem i plebanią a także drewniany kościół parafialny p.w. św. Leonarda we Wierzbii (XVI, XVIII w.) wraz z wyposażeniem, który jest wpisany do Rejestru Zabytków.

Niestety zabudowa Rynku, w związku z remontami, zaczyna tracić część walorów zabytkowych. Dlatego proponuje się opracowanie kart ewidencyjnych tzw. „białych” dla całego zespołu zabudowy Rynku.

W obrębie gminy Praszka cenna jest również zachowana w stanie niemal nie-naruszonym jednorodna zabudowa wsi Aleksandrów oraz zabudowa ul. Równoległej we wsi Przedmość, w przeważającej liczbie złożona z budynków wykonanych z żelazistego

piaskowca jurajskiego. Proponuje się wykonanie kart ewidencyjnych dla pozostałych obiektów w tych wsiach, nie objętych ewidencją w rejonie strefy B. Ponadto proponuje się wykonanie kart ewidencyjnych tzw. „białych” dla wszystkich zachowanych zabytkowych obiektów drewnianych.

7.2.2. Proponowane postulaty dotyczące zabytków techniki

Zaleca się zachowanie wyeksponowanego fragmentu kolei wąskotorowej w Praszcze, przy skrzyżowaniu ul. Piłsudskiego i Kościuszki, z uwzględnieniem jego kompozycji w krajobrazie urbanistycznym. Wskazaniem byłoby również ustawienie tablicy informacyjnej o istnieniu i roli kolei wąskotorowej przy zachowanym parowozie i wagonie kolejowym.

Wobec pozostałych obiektów, stanowiących własność prywatną, należy wykorzystać wszelkie dostępne przepisami środki dla nakłonienia właścicieli do przeprowadzenia niezbędnych prac zabezpieczających. Istotną tu może okazać się pomoc władz Gminy w uzyskaniu kredytów (np. hipotecznych) na prace zabezpieczające.

7.2.3. Proponowane postulaty dotyczące zabytków „ruchomych”

Proponuje się wystąpienie do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu o objęcie pełną ewidencją zabytkowego wyposażenia kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia NMP w Praszcze Wykonana według aktualnie obowiązujących zasad dokumentacja ta stanie się ważnym elementem ochrony przeciw kradzieżowej (umożliwia poszukiwanie i ewentualne odzyskanie obiektów zrabowanych) a ponadto określa potrzeby i kierunek działań konserwatorskich w zakresie renowacji.

Ponadto proponuje się wykonanie kart zabytków ruchomych dla najwartościowszych nagrobków na wszystkich cmentarzach parafialnych w Gminie.

7.2.4. Propozycje dotyczące stanowisk archeologicznych.

W związku z projektem budowy zbiornika retencyjnego wody pitnej na rzece Prośnie w rejonie miejscowości Kik, Przedmość, Zdziechowice istnieje zagrożenie całkowitego zniszczenia stanowisk archeologicznych znajdujących się w tej strefie. Dlatego zalecane jest przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji tych stanowisk, a w razie konieczności przeprowadzenie ratowniczych badań wyprzedzających.

Ponadto wszystkie 3 obiekty archeologiczne wpisane do Rejestru Zabytków, winny być stale monitorowane, gdyż w mniejszym lub większym stopniu, są narażone na zniszczenie. W największym stopniu jest narażony gródek stożkowaty w Kowalach (stan. nr 8), gdzie jakiegokolwiek prace ziemne mogą zniszczyć to cenne stanowisko.

Zagrożone również może być cmentarzysko w Przedmościu (stan. nr 1) w wypadku podjęcia jakiegokolwiek prac polowych lub akcji zalesiania tego terenu. Wskazane byłoby przeprowadzenie wcześniej badań rozpoznawczych aby uchwycić zasięg tego cmentarzyska, tym bardziej, że na ten obszar zaczynają wkraczać samosiewy drzew. Natomiast w mniejszym stopniu aktualnie jest narażona osada produkcyjna w Kowalach (stan. nr 28), usytuowana w pobliżu Proсны.

7.2.5. Propozycje dotyczące zabytkowych zespołów zieleni kształtowanej.

Ochroną konserwatorską, przez włączenie do strefy K - ochrony krajobrazu kulturowego - winny zostać objęte dodatkowo następujące obszary:

- dolina Proсны we wsi Kik i Wzgórza Makowe w południowej części Praszkii jako tereny wyróżniające się walorami krajobrazowymi,

- ciągi łąk, torfowisk i zieleni łąkowej w dolinach Proсны, Ożarki, Wierzby i Jaworzynki,
- ciągi drzew przydrożnych i zadrzewienia śródpolne,
- przy drodze Szyszków – Wygiełdów ponad 200-letni dąb, będący najstarszym „żywym świadkiem” historii sołectwa Szyszków.

Zgodnie z „Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Praszka” oraz „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Praszka” proponuje się objęcie ochroną prawną tych cennych przyrodniczo terenów.

7.3. Zadania wynikające z gminnego programu opieki nad zabytkami

Zadania wynikające z projektu przygotowywanej drugiej edycji „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Praszka”.

1. Aktualnie obowiązuje nadal **„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Praszka”** przyjęte uchwałą nr 168/XVII/2000 przez Radę Miejską w Praszce dnia 27.06.2000 r. oraz **„Strategia rozwoju Gminy Praszka na lata 2015 – 2025”**, przyjęta uchwałą nr 104/XV/2016 przez Radę Miejską dnia 31.03.2016 r. Ponadto Gmina Praszka winna opracować miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla wszystkich wsi wchodzących w skład gminy.
2. Tereny, dla których obowiązuje sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:
 - obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziałów nieruchomości, (nie wyznaczono granic obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń),
 - obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²,
 - obszary przestrzeni publicznej: ulice i place, tereny zieleni, tereny sportu.
3. Obszary, na których będą rozmieszczone inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym, przewidziane do realizacji w gminie Praszka. Są one usytuowane na terenie gminy i obejmują głównie następujące zadania:
4. Obszary szczególnego zagrożenia powodziowego
Ze względu na brak sporządzonego zgodnie z nowelizacją ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. „Prawo wodne” Planu zarządzania ryzykiem powodziowym, uwzględniono obszar szczególnego zagrożenia powodzią rozumiany jako obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (woda 1%).
Głównym kierunkiem działań podejmowanych w zakresie ochrony przeciwpowodziowej powinno być stworzenie sprawnego systemu bezpośrednich zabezpieczeń terenów zainwestowanych przed stratami wskutek zalewów powodziowych (wałów, polderów urządzeń hydrotechnicznych), należy dążyć do stworzenia sprawnego systemu monitoringu zagrożeń i organizacji działań zabezpieczających i ratunkowych w sytuacjach kryzysowych. Wśród podstawowych kierunków mających na celu ochronę przeciwpowodziową istotne znaczenie mają działania urbanistyczno – planistyczne zmierzające do przenoszenia obiektów zagrożonych, wysiedlenia i zmiany sposobu zagospodarowania, a przede wszystkim zdecydowanego ograniczenia wszelkiej zabudowy na terenach zalewowych. Urządzenia techniczne (zbiorniki retencyjne, poldery, obwałowania), chociaż są powszechnie stosowanymi narzędziami ochrony przed powodzią, nie zawsze pomagają całkowicie uchronić się przed jej skutkami ponieważ przygotowane są na określoną wielkość powodzi, muszą być utrzymane w bardzo dobrym stanie technicznym (stała konserwacja i naprawy).
5. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji.
Za obszary wymagające przekształceń uznaje się tereny przemysłowe i składowe oraz poprzemysłowe. Przekształcenia te winny mieć odzwierciedlenie w następujących działaniach:
 - modernizacja technologiczna w celu uniknięcia ich uciążliwości środowiskowej;

- uaktywnienie biologiczne terenów niepokrytych sztucznymi nawierzchniami;
- wprowadzenie stref zieleni izolacyjno-krajobrazowej.

Zadania zaplanowane na lata 2025 - 2028

Na lata 2024-2028 wyznaczono następujące zadania przyjęte w nowym Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Praszka w latach 2025-2028:

- współpraca w powołaniu i działaniu Praszckiego Stowarzyszenia Wielokulturowego,
- remont pomnika ku czci bohaterów powstań śląskich i II wojny światowej oraz postawienia przy nim masztu flagowego na cmentarzu parafialnym w Praszce,
- renowacja elewacji zabytkowych kamienic w Rynku (ob. Placu Grunwaldzkim) oraz pomnika św. Floriana w parku miejskim na Rynku,
- pozyskanie środków i rozpoczęcie remontu dawnej synagogi, obecnie Miejskiego Domu Kultury w Praszce,
- oznaczenie wszystkich obiektów zabytkowych wpisanych do Rejestru Zabytków,
- aktualizacja Gminnego Planu Ochrony Zabytków na Wypadek Konfliktu Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowych,
- sukcesywna aktualizacja kart GEZ, wg nowych wzorów obowiązujących od 2020 r.

8. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Zakłada się realizację założeń programowych, określonych w rozdziale 7, w ramach podstawowych narzędzi:

- **instrumenty prawne** – wynikających z przepisów ustawowych, m. in. wdrożenia ustawy krajobrazowej, przeprowadzenie audytu krajobrazowego, wdrożenie wojewódzkiego planu zagospodarowania przestrzennego,
- **instrumenty finansowe** – korzystanie z programów uwzględniających finansowanie prac z fundusze europejskich, finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością SWO, dotacje na remonty obiektów wpisanych do rejestru zabytków ujętych w ewidencji zabytków dla właścicieli zabytków wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków i nie będących własnością SWO,
- **instrumenty koordynacji** – realizacja projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w strategii wojewódzkiej i innych dokumentach, współpraca w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami, z innymi jednostkami samorządowymi z gminami i powiatami, organizacjami wyznaniowymi i właścicielami zabytków,
- **instrumenty społeczne** – m.in. system konsultacji i dyskusji publicznych, działania edukacyjne, promocyjne, współpraca z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, systemy szkoleń dla właścicieli obiektów zabytkowych w obszarze dziedzictwa kulturowego, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami,
- **instrumenty kontrolne** – monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego w województwie, współpraca z WUOZ w Opolu i OT NID w Opolu.

9. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Fundusze na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami oraz ochronę dziedzictwa kulturowego pochodzą z budżetu państwa (Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych – Fundusz Kościelny), budżetów jednostek samorządów terytorialnych oraz funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Szczególnie ochronie zabytków są poświęcone programy operacyjne uruchomione przez **Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego** (www.mkidn.gov.pl), pozwalające na uzyskanie dofinansowania na realizację zadań publicznych z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego. Programy z priorytetami w obszarze ochrony zabytków to:

- ochrona zabytków, których celem jest zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku, ze szczególnym uwzględnieniem dofinansowania prac przy obiektach najbardziej zagrożonych i najcenniejszych zabytkach, mających szczególne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, zarówno w kontekście ogólnopolskim jak i lokalnym, gdzie pełnią rolę nośnika historii i tradycji. Na dofinansowanie nie mogą liczyć projekty zakładające przebudowę lub rekonstrukcję obiektów zabytkowych,
- wspieranie działań muzealnych, których celem jest wspieranie działalności muzeów w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwami, księgozbiorami i prezentacji zbiorów w formie atrakcyjnych projektów wystawienniczych i wydawniczych. O dofinansowanie mogą występować samorządowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne.

Ponadto Ministerstwo wybrało do realizacji w 2020 r. następujące programy:

- kultura ludowa i tradycyjna,
- ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą,
- ochrona zabytków archeologicznych,
- miejsca pamięci i trwałe upamiętnienia w kraju,
- groby i cmentarze wojenne w kraju,
- infrastruktura kultury,
- infrastruktura szkolnictwa artystycznego,
- infrastruktura domów kultury,
- kultura dostępna,
- kultura cyfrowa,
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków (www.wuozopole.pl)

System finansowania zabytków określa ustawa o ochronie zabytków z 2003 r. (art. 71-83a). Dotacje przyznaje Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków na planowane prace lub refundacje poniesionych wcześniej nakładów, dofinansowanie prac wykonanych w ciągu 3 lat poprzedzających złożenie wniosku. Dotacje na te prace (zwykle nie przekraczające 50%) są przyznawane podmiotom nienależącym do sektora finansów publicznych, czyli osobom fizycznym, jednostkom samorządu terytorialnego lub właścicielom zabytków wpisanych do rejestru zabytków.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (www.mswia.gov.pl)

- Program Razem bezpiecznej jest związany z dofinansowaniem zadań poprawiających bezpieczeństwo i zabezpieczenie zabytków (systemy p/pożarowe i p/włamaniowe),
- Fundusz Kościelny jest przeznaczony na remonty i konserwację zabytkowych obiektów sakralnych, tylko na podstawowe prace zabezpieczające sam obiekt bez wystroju, otoczenia obiektów towarzyszących.

Środki samorządowe z budżetu województwa opolskiego.

Ze środków województwa udziela się dotacji celowych na realizację prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach posiadających istotne znaczenie kulturowe dla Opolszczyzny. Inne formy wspierania edukacji popularyzacji dziedzictwa kulturowego to realizacja otwartych konkursów ofert.

Środki jednostek samorządu terytorialnego – gminy i powiaty

Jedną z form działalności samorządów w zakresie ochrony zabytków jest wspieranie finansowe właścicieli obiektów zabytkowych przy remontach i konserwacji obiektów. Dotowanie prac przez samorządy musi być zgodne z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Fundusze strukturalne Unii Europejskiej

Finansowe wsparcie kultury i ochrony zabytków w latach 2021-2027 będzie możliwe w ramach **Celu Polityki 5: Europa bliżej obywateli dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich, wiejskich i przybrzeżnych w ramach inicjatyw lokalnych.**

Wszystkie inwestycje realizowane w Celu Polityki 5 muszą być wdrażane poprzez instrumenty terytorialne, przez realizację projektów wynikających ze strategii terytorialnych obejmujących cele szczegółowe i rodzaje interwencji. Kluczowym aspektem realizacji tych działań będzie partycypacja społeczna w czasie przygotowania i wdrażania dokumentów strategicznych, co ma zaktywizować lokalną społeczność do pobudzenia rozwoju społeczno-gospodarczego oraz wzmocnienia poczucia tożsamości i integracji społeczności lokalnej. Cel Polityki 5 będzie finansowany ze środków Europejskiego Funduszy Rozwoju Regionalnego.

W obowiązującej jeszcze perspektywie programowej 2014-2020 szczególne znaczenie dla zachowania dziedzictwa mają programy:

- **Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020**, którego jednym z celów jest ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów
- **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020** (EFRROW), przewiduje możliwość wsparcia operacji „Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego”
- Programy operacyjne Europejskiej Wspólnoty Terytorialnej, w tym głównie program **Interreg VA Republika Czeska – Polska**, skierowany na poprawę dostępności atrakcji kulturowych i przyrodniczych pogranicza polsko-czeskiego, wspólną promocję walorów regionu, wsparcie współpracy m. in. w dziedzinie kultury i edukacji
- **Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020**, w ramach którego są możliwe remonty, odbudowy, przebudowy, konserwacje obiektów dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz infrastruktury technicznej, informacyjnej i zagospodarowania terenu wokół tych obiektów, konserwacja muzealiów, archiwaliów, księgozbiorów i innych zabytków ruchomych, działania edukacyjne i informacyjne.

Źródłem finansowania opieki nad zabytkami mogą być środki **Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**. Możliwe jest dofinansowanie prac konserwatorskich przy zabytkowych układach parkowych, ogrodowych i parkowo-wodnych w ramach programu Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej. Środki na wsparcie przy zabytkach mogą być pozyskiwane od firm, fundacji, stowarzyszeń i osób prywatnych.

Natomiast finansowanie zadań z zakresu edukacji dziedzictwa kulturowego realizuje program Narodowego Instytutu Dziedzictwa **Wspólnie dla dziedzictwa**. Jest adresowany do organizacji pozarządowych a jego zadaniem jest wsparcie identyfikacji, dokumentacji i szerokiego upowszechnienia dziedzictwa kulturowego. Program ten będzie kontynuowany w latach następnych jako jeden z elementów Krajowego programu opieki nad zabytkami na lata 2019-2022.

W sytuacji zmian w dotychczasowych źródłach finansowania realizacji programów w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostaną one wprowadzone do niniejszego Programu dodatkowym aneksem.

10. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Gmina Praszka, w ramach realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2020 - 2024, zrealizowała następujące zadania:

- korzystając z dotacji na Rządowego Programu Odbudowy Zabytków przeprowadzono kapitalny remont organów oraz renowację chóru w kościele p.w. Wniebowzięcia NMP w Praszce. Całkowity koszt remontu wyniósł 565.884 zł, z czego wkład własny Gminy Praszka wyniósł 65.884 zł. Prace ukończono w październiku 2024 r.
- korzystając z dotacji na Rządowego Programu Odbudowy Zabytków przeprowadzono renowację prezbiterium w kościele p.w. św. Leonarda we Wierzbju. Całkowity koszt remontu wyniósł 150.000 zł, z czego wkład własny Gminy Praszka wyniósł 3.000 zł.
- przeprowadzono prace porządkowe na cmentarzu żydowskim w Praszce w wysokości około 6.000 zł (z 20.000 zł przeznaczonych na ten cel).

Realizacja i finansowanie zadań z zakresu ochrony zabytków przez gminę, zależy od konstrukcji budżetu i planu wydatków inwestycyjnych, które są wskaźnikami dynamicznymi. Ważne są również zewnętrzne źródła finansowanie, o które gmina będzie aplikować.

Ponadto corocznie w budżecie gminy zabezpieczone zostaną środki przeznaczone na dotacje celowe na ochronę zabytków na terenie gminy, nie będących własnością gminy.